

Eugenija Ulčimaitė

GRIGALIAUS KNAPIJAUS *FILOPATRIS*,
ARBA DORYBĖ: MEILĖS IR VALDŽIOS
IŠBANDYMO DRAMA

Mokyklinė drama ir teatras sudaro svarbią Baroko literatūros ir kultūros dalį, liudijančią ryšius su antikinės dramos tradicija, naujųjų laikų realijų atspindžius, krikščioniškųjų ir pagoniškųjų siužetų realizaciją.

Didelis vaidmuo, formuojant Baroko literatūros ir kultūros raiškos formas, teko jėzuitų ordinui, oficialiai vadinamam Jėzaus Draugija (Societas Jesu). 1540 metais šv. Ignaco Lojolos įkurtas jėzuitų ordinas tapo svarbiausia Katalikų Bažnyčios atrama, realizuojant Tridento Susirinkimo (1545–1563) nutarimus. Išskirtos kelios prioritetinės jėzuitų veiklos kryptys: kova su reformacija, Katalikų Bažnyčios reforma, misijos ir katalikų tikėjimo įtvirtinimas, švietimo reforma, kurią sudarė: naujo tipo mokyklų (kolegijų) steigimas, mokytojų rengimas bei tinkamų vadovėlių leidyba¹.

Būtent su Vilniaus jėzuitų kolegijos ir Universiteto veikla sietinos mokyklinio teatro ištakos Lietuvoje. Nuo 1570 metų, kai kolegijos atidarymo proga čia buvo suvaidinta italo Stepono Tučio (Tucci) komedija *Herkulis (Hercules)*, iki XVIII amžiaus pabaigos Vilniaus universitete buvo suvaidinta apie 300 įvairiausių spektaklių, dramų, dialogų, surengta eisenų, procesijų, gratuliacijų ir parateatrinių renginių².

¹ Stanisław Bednarski, „Podstawowe zasady szkolnictwa jezuickiego“, in: *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce*, Kraków: Wydawnictwo WAM – Księża Jezuici, 1994, p. 19–24.

² Vanda Zaborskaitė, *Prie Lietuvos teatro ištakų: XVI–XVIII a. mokyklinis teatras*, Vilnius: Mokslas, 1981, p. 174–199.

Vienas iš pirmųjų tokių kūrinių, pastatytų Lietuvos mokyklinio teatro scenoje, priklauso Grigaliaus Knapijaus (Gregorius Cnapius, Grzegorz Knapski, 1564–1638), pedagogo, dramaturgo, leksikografo ir paremiologo, plunksnai. Knapijus gimė Grodzisko miestelyje, Mozūrijoje. Jis studijavo Pultusko jėzuitų gimnazijoje; 1583 metais Vilniuje įstojo į Jėzaus Draugiją, noviciatą baigė Braunsberge (Branneve), o filosofiją ir teologiją studijavo Poznanėje. 1594–1597 metais Vilniaus universitete humanitarinių klasių studentams Knapijus dėstė gramatiką, sintaksę ir retoriką. Vėliau įvairias disciplinas jis dėstė Poznanės, Liublino, Krokuvos jėzuitų kolegijose. Mirė Krokuvoje ir ten buvo palaidotas.

Yra išlikusios trys Knapijaus mokyklinės dramos: *Filopatris* (*Philopater*), parašyta ir pastatyta Vilniuje 1596 ir Poznanėje 1600 metais (priskiriama moralinių dramų grupei); martirologinė drama *Felicija* (*Faelicitas*), parašyta ir pastatyta Vilniuje 1597, Kališe 1598 ir Poznanėje 1598 metais; istorinė drama *Eutropijus* (*Eutropius*), parašyta ir pastatyta Liubline 1604 metais. Jos buvo rastos rankraštiniam kodekse Upsaloje (Švedija), tarp daugelio kitų mokyklinės kūrybos pavyzdžių, parengtos ir išleistos Lidijos Winniczuk 1965 metais³.

Knapijaus dramos yra gana profesionaliai parašytos, meniškos ir gali būti lyginamos su žymiausių Europos dramaturgų veikalais. Ypač tai pasakytina apie *Filopatriją*, kurio vertimas pateikiamas šioje publikacijoje. Tai 2485 eilučių „komiškai tragiška drama“ (drama comico-tragicum), skirta mokslo metų pabaigai. Jau pavadinime išryškinta pagrindinė dramos tema ir idėja: *Tėvą mylintis sūnus, arba Dorybė* (*Philopater seu Pietas*). Šitaip Filopatris, jaunesnysis karaliaus Timolajo sūnus, priešinamas vyresniajam sūnui Telegonui (pažodžiui „siekiančiajam tikslo“). Pirmajam pataria ir jo poelgius kursto Storgė, arba Meilė, antrajam – Filarchija, arba Valdžios troš-

³ [Gregorius Cnapius], *Gregorii Cnapii tragoediae: Philopater. Faelicitas. Eutropius, apparatus critico, praefatione annotationibusque instruit Lidia Winniczuk, Wratislaviae [et al.]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1965.*

kimas. Sūnūs turi įvykdyti priešmirtinį karaliaus įsakymą, paskelbtą senatorių: kad gautų valdžią, jie turi perverti strėle mirusio tėvo širdį. Abu broliai ilgai svyruoja, baisesi, ieško motyvų už ir prieš, kol galiausiai apsisprendžia: Telegonas paleidžia strėlę, o Filopatris atsisako tai daryti. Situacijos tragikomiškumas paaiškėja perskaičius testamentą: pasirodo, valdžia iš tikrųjų buvo skirta tam sūnui, kuris nedrįs išniekinti tėvo palaikų. Filopatris ilgai negali tuo patikėti, jis priešinasi senatoriams, vedantiems jį į sostą, išvelgdamas čia klasą, jo išgyvenimai tampa komiški. Galiausiai jis patiki sprendimo teisingumu ir atsisėda į sostą. Dramos pabaigoje naujasis karalius apdovanoja į aukštesnę klasę perėjusius mokinius.

Tuo tarpu Telegonas, išgirdęs nuosprendį, išgyvena tikrai dramatišką jausmų ir emocijų audrą. Pirmiausia jį apima gailestis, kad prarado valdžią („Gyventi be valdžios? Už mirtį tai blogiau“, eil. 2153), vėliau – pyktis ir įniršis, kad tą valdžią gavo brolis („Neleisk to, kardą griebk, pakviesk karius“, eil. 2158), dar vėliau ateina savos kaltės suvokimas („Pats savo rankom vargšas pražudžiau save“, eil. 2171), pagaliau – savęs nubaudimas: Telegonas ryžtasi palikti tėvynę, kad gyventų „skurde, liūdesy, nepritekliuj, gėdoj ir atgailoj“ (eil. 2251). Dviejų brolių – gerojo Filopatrio ir blogojo Telegono – priešprieša dramatos eigoje parodo, jog teigiamas herojus Filopatris yra gana statiškas ir schemiškas, o Telegonas iš tikro yra tragiškas personažas, žmogiškai gyvas ir individualizuotas. Jis pats priima sprendimą šauti į tėvą, motyvuodamas tai nauda tėvynei, ir pats save nubaudžia, suvokęs kaltę. Tai – renesansiška asmenybė, iliustruojanti mintį, jog „žmogaus vertę lemia ne aukšta kilmė, ne turtai ir protėvių nuopelnai, o paties žmogaus dorybės“⁴.

Filopatris yra tipiška *moralité* drama, būdinga jėzuitų teatrui. Jos siužetas paimtas iš populiaraus Viduramžių pasakojimų rinkinio *Romėnų žygiai* (*Res gestae Romanorum*), tačiau pakeitus šiek tiek turinį

⁴ Vanda Zaborskaitė, *op. cit.*, p. 37.

ir pritaikius jį mokyklinei auditorijai⁵. Pasirinkdamas dramos etines nuostatas, kompoziciją ir meninės raiškos formas, Knapijus bene labiausiai rėmėsi Senekos dramaturgija⁶. Iš Senekos, regis, perimtas deklamacinis teksto pobūdis, retoriškumas, sentencijų gausa, likimo neišvengiamumo ir žmogaus stiprybės jo akivaizdoje priešprieša. O komiškieji personažai, Telegono tarnai – Chrisofilas (pažodžiui „mylįs auksą“), Neoforas (paž. „nešąs naujienas“), Eutichas (paž. „gera lemiantysis“) atrodo patekę čia iš Plauto ar Terencijaus komedijų.

Šios *Filopatrio* ypatybės neturi kelti nuostabos. Mokyklinis teatras iš pradžių buvo laikomas didaktinės programos dalimi. Mokyklinių vaidinimų metu studentai buvo pratinami bendrauti su žiūrovais, lavinti atmintį, diktiją, įtvirtinti lotynų kalbos žinias, apmąstyti religines, moralines vertybes.

Mokykliniai vaidinimai, atsiradę kaip XVI–XVIII amžiaus edukacinės sistemos ir Baroko kultūros dalis, gyvavo ir panaikinus jėzuitų ordiną, nuslopus pijorų veiklai. Jie vienokia ar kitokia forma reiškėsi XIX amžiaus sekuliarizuotoje visuomenėje, papildė bažnytines iškilmes, įsiliejo į dvarų kultūrinį gyvenimą, pagaliau perdavė klasikinės dramos ir teatro meno tradicijas lietuvių nacionaliniam teatrui ir dramaturgijai.

Dramos vertimą į lietuvių kalbą parėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija, už tai jai nuoširdžiai dėkojame.

⁵ Lidia Winniczuk, „Praefatio“, in: [Gregorius Cnapius], *Gregorii Cnapii tra-goediae*, p. 11.

⁶ Lidia Winniczuk, „Grzegorz Knapiusz jako naśladowca L. Anneusza Seneki“, in: idem, *Od starożytności do współczesności*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981, p. 208–222.

Grigalius Knapijus

FILOPATRIS, ARBA DORYBĖ

Komiškai tragiška drama

VEIKIANTIEJI ASMENYS

Mirusio karaliaus Timolajaus lavonas¹

TELEGONAS – vyresnysis sūnus

FILOPATRIS – jaunesnysis sūnus

STORGĖ, arba Meilė

FILARCHIJA, arba Valdžios troškimas

12 senatorių

DINARCHAS – kurijos valdytojas

PAMELAS – išdininkas

EUBULAS – abiejų sūnų auklėtojas

CHRISOFILAS, NEOFORAS, EUTICHAS – Telegono tarnai

Šauklys

Liaudis

Chorai

¹ Taip nurodyta Knapijaus dramos veikėjų sąrašė (čia ir toliau vert. past.).

ARGUMENTAS

Vienoj laisvoj valstybėj kitados seniai
Paliko du vaikus karalius mirdamas
Ir nepasakė, kas iš jų vertesnis valdžią gaut,
Bet liepė išbandyt tokiu būdu: padėt
Negyvą savo kūną ir paliept sūnums
Jį perverti strėle: kuris to nedarys,
Tam valdžią duot, o tą, kuris paleis
Paklusniai strėlę, vyti iš valstybės lauk.
Karaliui mirus, kviečiasi didikai tuoj
10 Abudu sūnus ir lavonan liepia šaut.
Jaunėlis atsisako tai daryt iškart,
O vyresnysis leidžia strėlę paklusniai.
Didikai išveja jį, o valdžios skeptrus
Jaunajam sūnui duoda, nepanorusiam
Išniekint savo tėvo. Taigi ši drama
Vaizduoja meilę. Eikite čionai, vaikai,
Ir mokykitės, kaip mylėti tėvus reik.

I VEIKSMAS

FILARCHIJA

Esu pasaulio karalienė. Toks yra
Manasis vardas ir esmė. Valdžios skeptrus
Visad turėjau savo rankoj, ir lig šiol
Nesėdo sostan niekas, man nepadedant.
Karūnas, šlovę, purpurą, palydovus
Valdau aš ir skiriu sava valia.
Ir veltui sieks kas nors valdžios, jei aš pati
Neremsiu ir nebūsiu linkusi padėt.

Mane jums kaip valdovę dera pripažint
10 Ir lenktis nuolankiai. Taip buvo visada.
Tačiau nėra ko prisimint senus laikus.
Dabar jaunuoliai du – kilmingi ir dori –
Užimti valdžią siekia, mirus tėvui jų.
Aš juos paraginsiu, tevaržos jie abu,
Tegu mane, valdžios valdovę, šlovina.
Patinka man, ko imas jie. Naujos šlovės
Žvaigždė jau spindi. Tuoj užvirs rūsti kova.
Tegu nesvarsto tik, kas galima, kas ne,
Ir te dorybė nenukreipia jų kitur,
20 Net jeigu tėvas kristų priešais jų akis,
Ir jaudinančiais žodžiais melstų jų ko nors,
Tenepakeičia savo ryžto jie širdy,
Nenusileidžia prašančiam, nes tai svarbu,
Ką tu ruošies daryt, nors daug sunkiau yra
Taip padaryt, nes jo esi sūnus! Tačiau
Jau skeptras laukia, tad pakluski norui jo.
Daryk, kas liepta, valdžią imk, jus rišanti
Tegu nekliudo meilė, delsti – pražūtis!
Tegu užvaldo kilnią širdį įniršis!
30 Kol dega jis, įveiksi tu visas kliūtis.
Nepaisyk nieko, žmogiškumą vyk šalin!
Tik beprotybė valdžią padeda pasiekt.
Tad kam norėčiau aš, kad atitektų ji?
Kas tėvą mirusį pakeis? Štai jis – Telégonas.
Patinka man tokia baigtis. Žinau, jis bus
Man visad ištikimas, ir nei meilė, nei grėsmė
Valdžios troškimo jo širdy neužgesins.

- Valdove didis šio pasaulio ir stebėtojai,
 Kas žemėj vyksta, kas ten dedas, ar matai,
 40 Ir kaip galingas sūkurys nusineša
 Tai, kam teisingą kelią skyręs tu buvai, –
 Jis keičia kryptį, maišo eigą ir baigtis.
 Gerus blogybės slegia, o blogi gėrybėse
 Paskendę, ir protingus valdo koks nevisprotis.
 Teisybė žūva, lieka sveikas neteisis
 Ir asmeniška tampa už visų svarbiau;
 Blogybės giria, o dorybė – smerkiama,
 Ir žilą plauką niekina visai jauni,
 Ant seno tėvo rėkauja piktai sūnus,
 50 Ir gerą valią jau retai sutikt gali.
 Pabaisos šlykščios, išsiveržusios iš Tartaro,
 Užplūdo visą žemę ir laisvai čia jaučiasi,
 Žmonių nelaimei veisia pramogas tuščias.
 Bet už visas pabaisas man yra baisiausia ta,
 Kuri lyg nuodas ėda protus daugelio žmonių
 Ir valdo juos toji beprotė, tai – Filarchija.
 Tai jos savivalė visokį blogį sukelia!
 Kiek daug baisaus, šlykštaus, nedoro ir žiauraus
 Ji atnešė pas mus! Tad argi ir toliau
 60 Jai nieks nesukliudys? Šventovių kiek, žiūrėk,
 Išgriovė ji ir pranašų tikrai dorų
 Pražudė! Kiek išniekino šventų ryšių
 Dorovės, santuokos! Karalių šitiek ir vadų
 Jėga arba klasta ji perduot privertė
 Nedorėliams tarnams skeptrus. O kiek skriaudų
 Tėvai patyrė iš savų vaikų dėl jos!
 Duktė per tėvo kūną pervažiavo vežimu,

Sūnus įsakė motiną suplėšyt į dalis
Ir pats savom akim tai pajėgė stebėt.
70 Štai kitas vėl abu tėvus nužudė pats,
O dukros gyvą tėvą išvirė variniam katile!
Išžudė kitas visą savo giminę iš pašaknų!..
Baisu apie kitas niekšybes net kalbėt,
Dažnai pasaulis mato jas ir baisisi.
O visa tai Filarchijai paliepus vyksta!
Tai ji užsiima tokiais darbais, tai jos –
Šlovė ir pasekmės jos pražūtingų pamokų!
Nepaisyt nieko liepia ji valdžios vardan,
Nesibijot, nesigailėt ir nesitraukt.
80 Ką nori, tą daryk ir savo darbu mėgaukis –
Taip gundo ji niekingas širdis ir tuščias.
O aš, gimdytojau, tavos genties šlovė,
Šventų dalykų saugotoja prakilni,
Tėvų garbė, vaikų nesutepta dora,
Lyg tremtinė aš šitiek metų klaidžioju,
Tiek kartų išvaryta ar nepriimta!
Ir ten, kur Febas išstumia savus ratus,
Ir ten, kur Febės ima rodytis ragai,²
Kur žemės veidas dega nuo kaitrios liepsnos
90 Ir kur vežimą traukia Jautis nuolankiai³ –
Visur Filarchija mane sutinka nedora.
Štai ir šituose rūmuose ji vaikšto jau
Ir rezga blogo ir baisaus kažką slapčia.

² *Ir ten, kur Febas išstumia savus ratus, || Ir ten, kur Febės ima rodytis ragai – Febas* (gr. *Foibas*) tapatinamas su Saulės dievu Heliju ir su Apolonu. *Febė* (gr. *Foibė*), Apolono sesuo, tapatinama su Artemide, Diana, Selėne; ji – nakties deivė. Ragai simbolizavo mėnulio pjautuvą.

³ *Jautis* (lot. *Bootes*) reiškia Jaučio žvaigždyną; kartu jis simbolizuoja Šiaurės kraštus.

Bijau, karaliaus sūnus man lig šiol klusnius,
Ji savo apgaulingais ir gudriais menais
Paveikti gali ir patraukti prie savęs!
Štai šis – vyresnis, bet žiauresnio būdo kiek,
Telėgonas – bijau, kad nepaliestų jo
Koks blogis ar kieno pikta valia.
100 Štai žvilgsnį žiaurų įsmeigė jis į mane,
Ir mintys baisios, matos, bręsta jo galvoj,
Didikų patarimų vengia jis klausyt.
Einu, gal dar užbėgsiu blogiui už akių!

TELĖGONAS

Jau išsipildė, ko aš nepaliaujamai
Meldžiau dievus ir troškau čia užvis labiau.
Štai, mirė senis pagaliau nekenčiamas!
Prieš dešimt metų jau derėjo jam kape dūlėt.
Nors taip lėtai, bet pasitraukė pagaliau
Ir savo sostą mums, sūnums, paliko jis.
110 O, aš laimingas triskart, šimtąkart tikrai!
Toks didis džiaugsmas netelpa manoj širdy!
Dienos šviesa dar niekad man tokia miela
Nebuvo, kiek pasauly aš jau gyvenu.
Spindėk, neuždengta jokiais debesimis! –
Atrodo, tarsi pirmąkart išvydau ją.
Nors brolis ir šeima, ir rūmų pažibos –
Didikai – tebeliūdi ir tebegedi,
Bet man įgriso jau tos graudžios ašaros;
Ir ko turėčiau verkt, kai skirtas sostas man?!
120 Štai jau senatas eina, renkasi į kuriją,
Paskelbs karalių. Argi dar yra koks nors
Varžovas mano? Valdžią juk paveldėja

Vaikai, ir jiems teisėtai skeptrą teskiria,
O aš – vyriausias, taigi – man!.. O galbūt jie,
Laisvų rinkimų teise pasiremdami,
Ieškos kitur geresnio? – Bet visam pasaulyje
Vertesnio už mane nėra! Iš prigimties
Aš valdžiai skirtas. Visos mano pastangos,
Dorybės, mintys, išvaizda – tik tam skirti!
130 Ir liaudis palankumą didį rodo man.
Taigi senatas vargiai drįs mane atstumt
Ir brolių pasirinkti, juo labiau kad jis
Ir pats man pirmenybę teikia paprastai.
Jeigu lemtis ką gero ruošia, man teskirs!
Dalykas tikras, aiškus ir akivaizdus, –
Kaip sosto paveldėtoju, taip ir karalium būsiu aš,
Laimingas, laisvas, skendintis gėrybėse!
Einu, tegu didikai duos, kas skirta man!
Ak, štai ir brolis. Kenčiantį turiu vaizduot.

FILOPATRIS. TELEGONAS

140 FILO. O kaip dažnai nelaimės vaikščioja būriu
Ir kur viena, ten kitos tuoj!.. Ir iš aukštai
Kaip greit gali nukrist žemyn staiga!
Pavojų vieną keičia kitas, tąjį trečias vėl.
O skausmas skausmą, baimė baimę vejasi,
Ir dienąnakt nelaisvėj esam mes visi!
Štai mirė tėvas, amžiaus slegiamas naštos –
Dar šimtą metų vertas buvo jis gyvent!
Jau taip buvau prislėgtas skausmo, bet nūnai
Kažko baisensio liepia sapnas man bijot.
150 Bijau net prisimint, ką vakar naktį aš
Girdėjau ir mačiau sapne siaubingame –

Kažką šlykštaus, baisaus ir širdį stingdančio:
 Minia sparnuočių skraidė apie mūs namus–
 Varnai, pelėdos, maitvanagiai ir pesliai –
 Liūdnavais balsais kažkokią žinią nešė jie.
 Daugybė liūtų, meškos, lapės ir vilkai,
 Miškus palikę, greitai bėgo jie laukais
 Link mūsų rūmų, baisų triukšmą keldami,
 Kranksėjo, baubė, staugė, rėkė, ūbavo,
 160 O tarp visų balsų girdėjos vis „pasigailėk“.
 Ką reiškė tai? Kokia nelaimė broliui arba man
 Pakibus gresia, vienas dievas žino gal.
 Bijau, ar žvėrys tie ir paukščiai – ne didikai mūs,
 Kurie mums valdžią ruošiasi atimt klasta.
 Tiktai dorybė ir tik tėvo spindinti šlovė
 Telieta – kitkas tarp nelaimių tepražus!
 O štai ir liūdnas mano brolis vaikščioja.
 Nueisiu, jį paguosiu, jeigu leis jisai. –
 Telėgonai, ką čia veiki? TELE. Pats nežinau.
 170 Sumaišė protą tėvo man staigi mirtis.
 FILO. Prašau tavęs, neimki taip giliai širdin!
 TELE. Kurčiam sakai šituos žodžius, ne man, brolau.
 FILO. Negali brolis brolio žodžių negirdėt.
 TELE. Kai kalba tėvas, sūnui kitkas nesvarbu.
 FILO. Abu vienodai tėvo balsą girdime.
 Ir tau, ir man jis tėvas buvo – vienas mums,
 Tad ir žaizda, kurią paliko mums, – bendra.
 Bet aš manau, kad reikia širdgėlą slopint.
 TELE. Nemoku to daryt. FILO. Temoko išmintis.
 180 TELE. Mylėti tėvą – štai didžiausia išmintis.
 FILO. Per daug liūdėti – beprotybė, patikėk.
 TELE. Prarasti protą kartais būna malonu.
 FILO. Ligonis tiki, kad kartu yra saldu.

Liga suėda kūną, sielą – liūdesys.
 Abu – blogybė, abiejų geriau išvengt.
 TELE. Mylėti tėvą daug svarbiau negu gyvent.
 FILO. Ne to norėjo tėvas, kad brangus sūnus
 Jo palaikus apsikabinęs mirtų pats
 Iš skausmo, bet kad liktų gyvas ir toliau
 190 Prarastų tėvo giminę ir kad darbais
 Jo šlovę didintų ir kurtų šlovę sau.
 TELE. Manau kaip tu, bet skausmą dar labiau jaučiu.
 FILO. Jausk, bet nereikia skausmui pasiduot visai –
 Sofistų išminties kadaise mokėmės
 Mokykloje. TELE. Tik neprimink mokyklos man!
 FILO. O man ją prisiminti malonu yra:
 Kaip mokė sielos potraukius žiaurius valdyt –
 Naudinga juk. TELE. Gal mokytojas būsi man?
 FILO. Tai tu, Telegonai, nuo šiolei man esi
 200 Už tėvą, brolių, mokytoją. Būsiu tau klusnus.
 Ir ne tuščia garbė mane čia atvedė,
 Bet meilė tau. TELE. Dėkoju nuoširdžiai.
 FILO. Taigi nesikamuok per daug ir neliūdėk.
 Kiekvienas stengiasi pakelt, kiek galima,
 Ir kenčia, kai našta yra per daug sunki.
 TELE. Kančias palengvina dažniausiai ašaros.
 Sunku nuo jų susilaikyt, jei skauda kas.
 FILO. Pakanka. Tiek dienų jau tęsiasi gedulas.
 Net ir didžiausią skausmą laikas mažina.
 210 TELE. Galvoju apie tėvą vis ir jį matau.
 FILO. Bet vakar neatrodei man toks liūdnas tu,
 Nors tėvo vaizdas buvo gal ryškesnis dar.
 TELE. Rytoj bus dar liūdniau. FILO. Te dievas saugo mus.

NEOF. Telegonai, kokia naujiena, ar žinai?

TELE. Kokia? NEOF. Tas ažuolas, kurį seniai

Mūs protėviai čia pasodino ir kuris

Išlaikė sukabintas puošmenas šeimos,

Gausius trofėjus karo žygių ir kovų,

Kuriuos parsineša visi, kas nugali.

220 Jau daugel amžių jis stovėjo čia tvirtai,

Atlaikė Noto⁴ šelstančio baises audras.

Dabar dangaus valia jis griuvo nelauktai,

Vos rūmų nesugriovė – toks galiūnas juk –

Jis stogą pramušė kiaurai savu svoriu,

Ir kambarin Filopatrio atsirėmė.

TELE. Tai tikras ženklas, kad nelaimė netoli.

FILO. Nesibijok, šitie ženklai tik man skirti.

Pakelsiu aš tą naštą ant savų pečių.

TELE. Gal bus gerai. O jeigu kas įvyks, žinok:

230 Aš tavo draugas laimėj ir nelaimėje.

FILO. Šie žodžiai rodo: tikras brolis man esi.

Norėčiau tau tapat darbais įrodyti.

Ar pažiūrėt, kaip guli ažuolas, neini?

TELE. Eik pirmas, aš ateisiu ten tuojau.

Atrodo, savo rankose beveik turiu,

Ko noriu, nes šitie keisti ženklai

Nelaimę broliui lemia, ir prie jo mirtis

Artėja, duodama tatai pirmiau suprast.

Dalykai klostos taip, kaip aš seniai geidžiau.

⁴ *Notas* (gr. *Notus*, lot. *Auster*) – šiaurės vėjas.

- 240 EUBU. O, koks teisingas šitas senas posakis:
 Tik neturtingas įgyja išminties
 Ir mokslo, o turtuolį, pasipūtusį
 Ir tingų, lydi visada kvailumas juk!
 Ant savo kailio tai patyriau aš nekart.
 Vaikus karaliaus šitiek metų auklėju,
 Per juos aš balsą, protą pražudžiau beveik.
 Štai, stoviu ir šaukiu: tikra teisybė, kad
 Nelaimingiausi ponų žemėje vaikai.
 Ak, vargšai! Užtverti visi keliai prie jų,
 250 Kuriais kas nors gražaus ir žmogui būtino
 Galėtų juos pasiekti ir pradžiuginti.
 Visus praėjimus apgulę saugoja
 Pagundos, norai, malonumai ir savivalė,
 Kvailybė, prabanga, klasta ir klystkeliai,
 Blogi geismai ir daug kitų baisių bėdų.
 Prie jų pridėk dar begalę tarnų, kurie,
 Kaip ir tėvai, tik kliudo, o ne padeda,
 Teisingai auklėti vaikų neleidžia jie.
 Kasdien girdžiu dainelę vis tą pačią aš:
 260 „Kodėl žudai, Eubulai, mūsų kūdikį?
 Esi su juo per griežtas ir per daug reiklus!
 Neleidi jam daryt, ką liepia prigimtis,
 Draudi ligi vidudienio miegot saldžiai,
 Prie knygų prirakinęs, džiūti juos verti,
 Jų švelnų protą perkrauni per daug sunkiais
 Ir nesuprantamais jiems mokslais. Jei vos vos
 Jie nusidėjo, rūščiai juos tuojau bari,
 Muši ir grasini, kamuoji, kankini,
 Tarsi jis būtų vergas ar kaimietis koks.

270 Nustok! Vaikams didikų prievartos negali būt –
Kilni dvasia prie gėrio veržiasi pati!
Šalin! Vergus taip auklėki suskretusius!“ –
Ir štai koks valkata iš smuklės vos išėjęs, man
Taip sako: „Šiandien tu paleisk vaikus.
Tėvai taip nori ir draugai, ateis svečių,
Brangių valdovui, ir puota kaip visada
Triukšmingai tęsis. Reikia būti ten visiems“. –
Ir nė žodelio nebandyk ištart prieš jį.
Tai tik namiškiai, o vaikai, vos tik šiek tiek
280 Išmoksta vaikščirot ir kalbėt, žiūrėk, tuojau
Jie seka paskui vedantį ir klauso jo.
O vos tik vaiko protas ėmė bręsti kiek,
Išmoksta tėvo pajamas jis apskaičiuot,
Laukų ribas matuot ir ežiomis žymėt,
Tuoj prašo ginklų, tuoj – arklių, tarnų, šunų.
Ir mokslai, dar nespėję prasidėt gerai,
Jau baigiasi, ir šaukia štai, žiūrėk, jisai,
Kad jau pakankamai protingas ir gudrus,
Kad jam nereikia patarimų ir pamokymų!
290 Eik, filosofe, sau, jei nori; o jei tu
Norėtum apie garbę jam kalbėt, tai tik –
Leidimą gavęs, po truputį, pamažu!
Jeigu kitaip darysi, baigsis tau blogai.
Tokia yra mana dalis su mokiniais,
Kuriuos, kol buvo dar jie mažesni,
Kiek leido rūmų sąlygos netinkamos,
Aš rašto mokiau, auklėjau, kaip pridera.
Ir štai dabar, kai jie turėjo jau žinot,
Kas gera ir kas bloga, ir kaip reik gyvent,
300 Kas lemia garbę ar kur slepiasi nauda,
Kiek malonumams leista žmogui pasiduot, –

Jie – varge! – apimti baisių geismų,
 Karaliaus sostą, skeptrą, tėvo paliktą
 Karūną rengias pražudyt beprotiškai.
 Jaunesniojo, tiesa, aš čia nekaltinu,
 Girusi jį – gero būdo, doras ir švelnus,
 Ir mano mokslų sėmėsi jis nemažai.
 Bet kas iš to, jei skamba po visas gatves,
 Jog skeptrą priedarta Telėgonas paims –
 310 O jis manus pamokymus tik niekino –
 Žiaurus, begėdis, įžūlus, garbėtroška –
 Reikės išeit iš čia, jei tik pavyks sveikam.
 Malonės aš iš jo tikėtis negaliu,
 Jei liksiu, neišvengsiu pražūties tikrai.
 CHRISO. Kas tau, Eubūlai, atsitiko? Kas yra?
 EUBU. Ko tu čia atėjai, nelaimių pranaše?
 CHRISO. Ne pranašas, o liudininkas aš esu.
 Nelaimė savo veidą atidengia nenorom.
 EUBU. Aš nežinojau, kad būrėjas jis yra.
 320 O tu iš aukso ir sidabro sugebi
 Tikras žinias išgaut, kaip aš matau.
 CHRISO. Visai tikras. Nes kai į maišą įkiša
 Karalių, paukštį, žvėrį arba dar ką nors,
 Tai man jau aišku, jog nelaimė bus tikrai.
 O jei sugrįžta, džiaugiasi aplink visi
 Ir pranašauja man laimingą vakarą.
 Bet pasakyk, kas atsitiko blogo tau?
 EUBU. Išminčiui niekada nėra blogai, kvaily!
 Neturi nieko jam lemtis nelaimės skirianti.
 330 Geriau tu eik šalin, ko nori iš manęs?
 CHRISO. Daug ko! Tik pasakyk, kas širdį slegia tau?
 EUBU. Nei tau žinot, nei man sakyt nereikia to.
 CHRISO. Naudingą patarimą iš bet ko mokėk

Paimt. EUBU. Iš pliko plauką gaut,
 Iš Chrisofilo patarimą – tai tas pats:
 Anas tiek pat plaukuotas, kiek protingas šis.
 CHRISO. Skurdus drabužis slepia protą kai kada.
 EUBU. Tavasis protas vakar smuklėj paliktas
 Šiandieną į namus negrįžo dar!
 340 CHRISO. Man tebemiegant, atlėkė jis prie taurės.
 EUBU. Nuo vakar pilnas, ligi šiol taures lenki.
 CHRISO. Nuo vakar? Ne, aš nejpratęs taip ilgai
 Nei savo pilvo, nei šių rūmų džiaugsmo nešt!
 Šiandieną aš jau tris kvortas ištuštinau,
 Gyvuoju, protingėju, šokinėju, filosofe, štai!
 EUBU. Ak, pasileidėliai, girtuokliai, kiaulės jūs!
 Šalin eik, valkata, mane palik jau sau pačiam!
 CHRISO. Aš – parazitas, turtingųjų pražūtis,
 Nelaimė, rykštė, maras, ryjantis vaikus...
 350 Bet aš norėjau tau padėti iš tiesų.
 EUBU. Kitiems, o dar geriau pats sau pačiam padėk.
 CHRISO. Man šeimininkas jau padėjo. EUBU. Taip yra,
 Kad pataikūnai, niektauzos ir juokdariai,
 Girtuokliai, vagys, sukčiai, vaidininkai ir
 Niekingi parazitai ir kitokie atmatos
 Pas valdovus geresnę vietą užima
 Nei tie, kas teikia jiems patarimus ir išmintį –
 Dori, rimti, ištikimi, protingieji.
 CHRISO. Kam tu save tai mūsų bandai priskiri –
 360 Turėsi vietą daug geresnę, pažadu!
 EUBU. Dažnai liežuvis sako tiesą nenorom:
 Tikra banda, nes vien tik pilvas rūpi jiems!
 Kai pilnas jis, kas gera ir kas bloga, neskiria.
 Bet aš geriau sutiksiu prirakintas būt
 Galeroj, nei į jūsų šlykščių bandą eit.

CHRISO. Tai kam save ir savo lemtį kaltini?
 EUBU. Labiau aš jūsų ir valdovų dalią apverkiu,
 Kurie, paklausej jūsų, užsitraukia pražūtį,
 Kai jūsų patiki klasta, mane paniekinę.

370 CHRISO. Nefilosofiška, Eubulai, tau norėti, kad
 Karaliaus sūnūs garbintų tiktai tave
 Ir tavo vieno norus uoliai pildytų.
 EUBU. Aš ne visai dar savo protą praradau, kvaily,
 Kad trokščiau, jog mane karaliaus sūnūs garbintų.
 Bet vieną aš tikrai žinau: juos auklėti
 Privalo tas, kuriam jie rodo pagarbą,
 Kuris dora ir išmintim karaliams būtina
 Nuo pat vaikystės širdis jų prisotintų,
 Kurio darbai ir žodžiai – neatsiejami.

380 Kol tokį žmogų gerbs jie – gerbs save kartu,
 Nes gerbt save didžiausia pagarba yra.
 Išminčius valdovus ne valdo, patikėk,
 Bet tik nurodo, ko jie dar nespėjo sužinot,
 Ką protas liepia, padorumas ar įstatymas.
 Ir kai jaunuolis tai širdin susideda,
 Kilnesnis tampa ir save – subrendusį,
 Santūrų, rimtą, dorą, geranorišką –
 Ir gerbia, saugo, baudžia, rūpinas savim.

CHRISO. Taigi, manau, karaliaus sūnūs – ne nedorėliai,
 390 Jeigu juos moko taip gyvent ir būt tokius.
 Jei liepia prigimties klausyt, save mylėt.
 Kas tai jiems draudžia, laimę atima tikrai.
 EUBU. Mane iš proto greit išvesi tu, žmogau!
 Sakai, jie ne nedorėliai? Bet leisk tiktai
 Jaunikiui karaliaut ir savo protu spręst,
 Jis savo norų tik klausys ir stengsis pildyt juos.
 CHRISO. Išminčiai tokiam amžiui duoda daug daugiau.

Tu pirmas ir vienintelis išminčius toks.
 EUBU. Man rodos, klysti iš tiesų, jeigu manai,
 400 Kad galima nuo pat pradžių vaikams palikt
 Veikimo laisvę ir nemokyt jų visai.
 Kas nuo mažens (kai prigimtis visų žmonių
 Labiau nuo doro prie nedoro linkusi),
 Įpras laisvai gyvent ir drįs viską daryt,
 Užaugęs juo labiau savivaliaut bandys.
 O jeigu vaikas žino, ko bijot ar gėdytis,
 Tai net jei niekas jam nelieps ir jo nevers,
 Jis eis toliau keliu, kuriuo pradėjo eit.
 Todėl tėvai privalo draust saviems vaikams
 410 Bet kokią laisvę: gero ji tikrai neduos.
 Jei šitaip nedarysi, pražudysi juos.
 Dabar gali dar blogį sulaikyti ir atremt.
 O kai geismams saviesiems kartą pasiduos,
 Iš vieno nuopuolio į kitą puls tuojau.
 Tada jau niekaip negalėsi jam padėt,
 Net jeigu stengsies sulaikyt visom jėgom,
 Greičiau tave jis pražūtin kartu įstums.
 CHRISO. Tu dėl vaikų karaliaus taip nesibijok,
 Dar nieko bloga nepadarė jie kol kas.
 420 EUBU. Valdovui nepakanka blogo nedaryt,
 Dorybės reikia jam ir išminties turėt,
 Jei nori jis teisingai piliečius valdyt.
 Nes jeigu tas, kuris savęs nesugeba
 Valdyt arba nėra galbūt įpratęs dar,
 Jeigu tokiam kitus pavesi saugoti,
 Piemuo toks visą bandą pražudys tuojau.
 CHRISO. Pakaks, Eubulai, jau visas ausis man išūžei!
 EUBU. Ne ausys, Chrisofilai, – protas tavo išūžtas!
 CHRISO. Palik rytojui kitką, paklausysiu aš mielai.

430 EUBU. Išminčius visada tau ras ką pasakyt,
 Nes nuolat klysdamas stokoji tu pamokymų.
 CHRISO. Klaidų ir klaidžiojimų daug patyriau aš,
 Galėtų ir mane, kaip Odisėją, apdainuot.
 EUBU. Tu labirinte klaidžioji, ne jūroje.
 CHRISO. Kaip? Argi nežinai? Kiek kartų aš skendau,
 Tad nieko nuostabaus, jei taurės – irklai man.
 Prie taurių pratinkis, Charonas⁵ tuoj atvyks
 Ir Tantalo puoton tave kaip svetį nugabens.
 EUBU. Mielai aš tas puotas palieku tau, brolau.
 440 Niekus tik tauškiem, veltui laiką gaištame.
 CHRISO. Jau aišku: tau kalbėt, o man daryti maloniau.
 EUBU. Man malonu tik tai, kas dera ir kalbėti, ir daryt.
 O kaip gali prie gero ir prie blogo nuo mažens priprast,
 Ilgainiui pripranti prie daug ko kaip prie įgimto.
 Laimingas, ką vaikystėje gerai išauklėjo,
 Kas kojų nesusižeidė lygiu keliu keliaudamas,
 Senatvėj atgailauti jam nebus dėl ko.

I CHORAS⁶

Dažnai gerų tėvelių sūnūs
 Nedorėliai ir niekšai būna.
 450 Ne taip pasauly gimsta žmonės,
 Kaip medžių vaisiai, gėlės kloniuos:

⁵ *Charonas* – mitinis mirusiųjų sielų perkėlėjas per Stikso upę į požemių karalystę. *Tantalo puota* – Tantalas, Sipilo karalius, buvo dievų mylimas ir dalyvaudavo jų puotose. Norėdamas išbandyti, ar dievai visažiniai, nužudė savo sūnų Pelopą ir dievus pavaišino jo mėsa. Už tai dievų buvo nubaustas ir Hado karalystėje turėjo amžinai kęsti alkį ir troškulį.

⁶ *Filopatrio* chorinės partijos parašytos lenkų kalba, skiriasi jų eilėdara nuo tos, kurią Knapijus panaudojo kurdamas pagrindines dramos dalis, todėl šie skirtumai buvo išsaugoti verčiant.

Tik saldūs saldų vaisių neša,
Ir rožės tik iš rožių veša.
Geri tėvai sūnaus nedoro
Sulaukia kartais, o blogi štai – doro.
Negimsta niekas blogas nei geras –
Pats pasidaro blogas ar geras.
Tad nesigirk jau tėvų dorybėm,
Jeigu garsėji piktadarybėm.
460 Geriau gyventi pačiam garbingai,
Negu turėti tėvus kilmingus.
Geriau kilnumą savą parodyt
Nei kito garbę niekint ir juodint.
Pats gerą šlovę stenkis pelnyti –
Ne bočių žygiais akis badyti!
Garsiais karaliais ne kartą tapo
Siuvėjai, puodžiai, kaip žmonės sako.
Taip Agatoklis⁷ tapo karalium,
Nors jo tėtušis puodais prekiaavo;
470 Lenkijoje Piastas⁸ taip karaliavo –
Daugybę priešų jie nukariavo.
O niekdarys Sardanapalas⁹
Pamynė gerą protėvių valią.
Veltui didžiuojies tu, kas tau kliuvo
Kaip palikimas svetimo būvio.
Svetimos akys aklo neguodžia,
Darbai gerųjų – blogų nepuošia.
Tas tik iš tikro yra kilmingas,
Kas išgarsėja darbais garbingais.

⁷ *Agatoklis* – 360–289 m. pr. Kr. Sirakūzų valdovas.

⁸ *Piastas* – lenkų karalių dinastijos pradininkas. Piastų atstovai valdė Lenkiją nuo IX a. iki 1370 m.

⁹ *Sardanapalas* – paskutinis Asirijos karalius, valdęs 669–626 m. pr. Kr.

II VEIKSMAS

12 senatorių. PAMELAS. DINARCHAS

480 DINAR. Kokia yra valstybės mūsų būklė,
Geriau tylėti nei kalbėti, gerbiamieji,
Jeigu tylėjimu šią baisiai liūdną padėtį
Geriau nei patarimais pataisyt galėtume.
Pavojai slegia mus visokie iš visur,
Kurie neleidžia verkt dėl nesenų bėdų.
Užleidžia skausmas vietą būtinybei jau,
Kai baimė naujo blogio verčia mus visus nuspręst.
Karalius mūsų (žinoma juk tai visiems)
Paliko mums, gyviesiems, bendrą priedermę,
490 Kurią išpildyt verčia urna padėta,
Kai jis palikęs sostą ir insignijas
Išėjo ten, kur kiekvienam gražinama,
Ko nusipelnė jis, čionai gyvendamas.
O jis savais gerais darbais ir nuopelnais
Gyvens per amžius, kol naktis atėjusi
Keis dieną, o šitoji vėlei virs naktim.
Bet mūsų kraštas šiandien priešų apsuptas,
Tad juo blogiau jam, kai karalius numirė.
Gyveno jis ilgai, bet mums vis tiek mažai,
500 Ir guli štai džiugus, o mums – apverktinas;
Bet kitąkart jo nuopelnus pašlovinsim.
Dabar gi, kaip aukščiausiojo mums pavesta,
Valdovą rinkti turim pagal paprotį.
Tad spęskime, kaip liepia pareiga šventa,
Kas vertas šitą vietą nuo dabar užimt.
Sakykit savo nuomonę, kaip įprasta:
Tebus ji nuoširdi, tikra, neklystanti!
1 SEN. Žinau aš, kad karaliaus ką tik mirusio

Du sūnūs liko, ir abu verti yra
 510 Užimt jo vietą, nors galbūt galėtume –
 Duota mums tokia teisė, esant reikalui –
 Karaliaus ir svetur ieškot, bet žinome,
 Kad gerą tėvą pratęsia geri vaikai.
 3 SEN. Manau, kad šio garbingo tėvo atžalos
 Verti yra dorybių jo ir nuopelnų,
 Tad būtų neteisinga, mano manymu,
 Kitur ieškot karaliaus mums, atstūmus juos.
 4 SEN. Aš pritariu, išrinkime iš jų kurį,
 Nes ką jau prigimtis karaliūm paskiria,
 520 Valdyt privalo, net jei žmonės priešintų.
 Išsėtis skeptrui nevalia, jį reik nešiot.
 5 SEN. Manau, jog pavojinga būtų juos abu
 Pašalint nuo valdžios, kurią juk paprastai
 Karaliaus sūnūs mano esant skirtą jiems.
 Ir juo labiau paaiškint būtų mums sunku,
 Kodėl atstūmėm juos. Galvotų pagrįstai,
 Kad mes iš neapykantos pasielgėme taip.
 6 SEN. Manęs nejudintų šlovė karališka,
 Jei vietos šios vertesnį pamatyčiau aš.
 530 Bet nieko kito nematau; be to, vaidai
 Iš karto kils, jei esant daugeliui vertų
 Išrinksim vieną, o kitus paniekinsim.
 Ieškot kitur karaliaus nematau prasmės,
 Net jei geriausias būtų, nes tikrai žinau,
 Kokie pavojai ir sunkumai laukia jo.
 Karalių turim namuose. Tad rinkim jį.
 7 SEN. Atrodo man, kad tai teisinga nuomonė.
 8 SEN. Ir man taip pat. 9 SEN. Aš pritariu pasiūlymui.
 10 SEN. Patinka man pasiūlymas. 11 SEN. Ir man. 12 SEN.
 Ir man.

540 I SEN. Ir aš manau, kad giminę karališką
Išsaugot reikia, bet sunku išrinkti bus.
2 SEN. Kodėl? I SEN. Neišrinktas bus baisiai nepatenkintas
Ir mums ar savo broliui keršyti bandys.
2 SEN. Laisvos rinkimų teisės nevalia pažeist,
Nei rodant palankumą, nei iš anksto bijantis.
I SEN. Vaikai karaliaus turi gal savų planų.
2 SEN. Karaliūm būti gali bet kuris iš jų.
I SEN. Kiekvienas jų laiko save valdžios vertu.
2 SEN. Išrinksim mes vertesnį. I SEN. Bet katras tai bus?

550 2 SEN. Manau, vyresnis: jo sprendimai rimtesni,
Ir įpročiais pranoksta jis jaunesnįjį.
I SEN. Tad reikia spręsti. Ką galvojate kiti?
3 SEN. Jaunesniojo aš neatstumčiau taip lengvai.
Jaunuolis šitas – doras, geras ir klusnus.
Vyresnis – tas žiauresnis ir akiplėša.
O juk karaliui privalu dažnai klausyt
Didikų patarimų, o ne spręst vienam!

4 SEN. Jaunesnis neryžtingas ir prasčiokiškas,
O vyresnysis ir kilnus, ir valdžiai tinkamas;

560 Jo veidas rodo protą, slypintį giliai.
5 SEN. Aš tokio skirtumo tarp jų nežvelgiu,
Abu, man rodos, ir geri, ir tinkami,
Abu vienodai jie verti karaliais tapt,
Todėl geriau bus, jei ne savo nuožiūra,
O burtais rinksim. Taip ir mums bus naudingiau,
Ir karalystei, nes tokiu būdu tasai,
Kuris neišrinktas liks, skūstis negalės.

I SEN. Tačiau visa malonė mūsų žus tada,
Nutrauktas bus stipriausias raištis, leidžiantis

570 Didikams karalius turėti savo rankose,
Nes maloningi būna šie už duotą valdžią jiems.

- 6 SEN. Manau, kad nedera mums vieną iš dviejų išrinkt,
 Geriau palikti jiems patiems tą reikalą –
 Te patys sprendžia ir te patys elgiasi,
 Kaip liepia amžius ar kaip meilė pataria –
 Laisva valia valdžios skeptrus tepaskiria,
 Taip vienas bus karalius, ir draugai jie liks.
- 1 SEN. O kas, jeigu abu jie tos valdžios norės?
 Jeigu kiekvienas stengsis sau ją pasiimt?
- 580 Tada bus du karaliai ir du priešai taps.
- 2 SEN. Tevaldo pasikeisdami abu drauge
 Ir pamečiui užleidžia sostą viens kitam.
- 1 SEN. Jei kartais tarp vaikų valstiečio arba kalvio
 Dėl kokio menkniekio iškiltų mažas ginčas koks,
 Tikiu, kad vienas jų kitam galiausiai nusileistų jie.
 Bet kad karaliaus sūnūs valdžią savąją
 Laisva valia varžovui atiduot galėtų?!
 Neįtikėtina! Juk Romos sienos brolišku
 Krauju aplietos; Tėbai garsūs broliųžudyste¹⁰!..
- 590 Matyt, valdžia yra per daug miela žmonėms.
 Greičiau iš liūto alkano galėsi tu atimt
 Jo grobį, negu skeptrą – iš jį turinčio.
- 8 SEN. Gana, mums reikia sąžiningai apsvarstyt
 Šį reikalą ir spręst ne pagal išmintį,
 O stengtis sužinot, kas slypi viduje.
 Juk mes beveik jaunuolių nepažįstame
 Ir tik iš požymių paviršutiniškų
 Galvojame, kad gali jie karaliais būt.
 Kodėl gi santūrumo ir savitvardos
 600 Neieškome žymių? Nereikalaujame

¹⁰ *Juk Romos sienos brolio* || *Krauju aplietos; Tėbai garsūs broliųžudyste* – Romulas tapo pirmuoju Romos karaliumi, nužudęs brolių Remą; dėl karaliavimo Tėbuose varžėsi Oidipo sūnūs Eteoklis ir Polineikas. Abu toje kovoje žuvo.

Kuklumo, valios ir narsos įrodymų?
 Argi neišku, kad pirmiausia pats save
 Valdyt privalo tas, kas ruošiasi kitus
 Valdyt. Kalbu aš tai todėl, kad įtariu,
 Jog vienas jų ketina tironu čia būt.
 2 SEN. Kuris gi, pasakyk? 8 SEN. Aš nežinau tikrai,
 Bet sprendžiu apie tai iš to, kad syki, pamenu,
 Aš stabtelėjau prie karaliaus kambario
 Ir išgirdau, kaip tėvas sūnui kažkuriam
 610 Pasakė: „O tu, išsigimėli, esi
 Nevertas būti mano sūnumi, nes visiškai
 Skiriesi nuo manęs. Žinau tavo mintis,
 Kaip trokšti tu valdyt, bet nėra tokios tautos,
 Kurią valdyti dievas leistų tau!“ – Tada
 Aš įėjau vidun, ir baigėsi kalba.
 Taigi manau, kad turim išbandyt pirma
 Abu karaliaus sūnus, prieš išrinkdami kurį.
 9 SEN. Tai tu tiki, kad visa tai tiesa,
 Ką tėvas prikalbėjo gal supykintas?
 620 Argi teisinga viskas, ką saviems vaikams
 Mes priešnekam, kai pyktis kartais apima?
 1 SEN. Tai ką tu siūlai? 9 SEN. Reikia rinkti tą, kurį
 Visi priims kaip valdžiai tinkamiausiąjį.
 O aš, jei klaustų kas, jaunesnį siūlyčiau.
 10 SEN. Ir mano nuomonė tokia pati yra.
 11 SEN. Ir man atrodo teisingiausia taip daryt.
 12 SEN. Filòpatris geresnis bus karalius, jei
 Pavydą ir piktumą jis Telègono
 Pajėgtų suvaldyt. 3 SEN. Valdžia suteiks jėgų,
 630 Ir mūsų pritarimas jį tvirtai parems.
 2 SEN. Dievais prisiekiu, kad stumi dabar tu mus,
 Save ir kraštą į tikriausią pražūtį.

Nepritariu minėtam aš pasiūlymui.
 4 SEN. Ir man atrodo, jog nelaimės mus užgrius.
 9 SEN. Bailiai, tegu Filopatris karalium bus!
 2 SEN. Mes esam prieš ir siūlome Telegoną!
 4 SEN. Skaičiuokime balsus! 1 SEN. Ar nepašėlot jūs?
 Nustokit ginčytis ir pyktis tarp savęs.
 Argi per sąmyšius, maištus, nesantaikas
 640 Pasiiekti ką nors galima? Juk santarvę
 Ir taiką tik tvirta draugystė atneša.
 Jūs savo nuomonę visi pasakėte,
 Tad leiskit man dabar pareikšti savąją.
 Aš duosiu patarimą jums patiksliantį:
 Kadangi jūsų nuomonės nesutaria,
 O iš dviejų vaikų karaliaus vieno reiks –
 Sunku nuspręst, kuris iš jų geresnis bus.
 Manau, kad niekas jums geriau čia nepatars,
 Ir niekas nenurodys, kas iš jų dviejų
 650 Vertesnis karaliaut, kaip tiktai tėvas pats.
 6 SEN. Bet kas gi pasakys dabar, ką manė jis?
 1 SEN. Aš, jeigu norite, tuojau išaiškinsiu
 Jo valią. 6 SEN. Tad greičiau sakyk nedelsdamas.
 1 SEN. Kai jau liga karaliaus apėmė jį tiek,
 Kad silpo jis kas valandą kaskart labiau,
 Sėdėjau dieną prieš jo mirtį aš šalia.
 Nujausdamas, kad liko jam nedaug gyvent,
 Pats sau sakiau: norėčiau aš ilgai gyvent,
 Jeigu senatvė ir liga – mirties jos pranašas –
 660 Neverstų taip bijoti jų ir trokšt slapčia,
 Kad siūlą gyvasties nutrauktų ji anksčiau.
 Paskui paklausiau: iš dviejų sūnų, kurį
 Norėtų savo vietoje jisai palikt,
 Jeigu senatas kartais kitą rinktųsi,

Jisai minutę pagalvojo tylomis
(Visiems išeiti buvo liepta jau anksčiau)
Ir tarė: „Nežinau, nei ko norėt, nei ką sakyt,
Kad nepažeisčiau padarumo ir tiesos.
Abu juk mano sūnūs, ir, vienam padėdamas,
670 Kitam galiu pakenkti. O, kad būtų galima
Abu vienoda meile ir mylėt, ir saugoti!“ –
Tada aš jam tariau: „Turėtum saugotis,
Kad savo meile abiejų nepražudytumei.
Geriau valstybei vieno nei dviejų netekt“. –
Uždėjęs ranką ant širdies, atsakė jis:
„Jeigu iš mano jūs sūnų karalių rinksite,
Štai ši širdis parodys jums – kurį, kada
Ją pervers paleista sūnaus strėlė!“ – Dar priešinaus:
„Neversk sūnų nusikaltimo šio daryt!“ –
680 „Nusikaltimas šitas – mano“, – tarė jis. –
„Palieku jį, kad būtų aišku jums visiems,
Kiek juos mylėjau. Jeigu jie man tuo pačiu
Atsimokės, gaus karalystę tarsi meilės atpildą.
Nėra geresnio būdo tai įrodyti:
Kas pervers tėvą mirusį aštria strėle,
Tas – žmogžudys. Jį reikia vyti lauk tuojau!
Kas to daryti nenorės, tam – sostą skirt.
Jeigu abu paleis strėles, abu išvyt!
Manau, kad vienas jų tai padarys nedelsdamas“. –
690 Pasakęs tai, maldavo ir grasino mums,
Kad valios jo pažeisti neišdrįstume.
Surašė viską popieriuj silpna ranka,
Uždėjo antspaudą ir skrynioj paslėpė.
2 SEN. Kur ta skrynija? 3 SEN. Kur raktas? 4 SEN. Kas jį
saugoja?

DINAR. Manau, Pamelas, išdininkas, turi jį.

- 2 SEN. Pašaukit jį! 1 SEN. Ir te skrynelę atneša.
1 1 SEN. Eikime dviese, kad išvengtume klastos. 1 2 SEN. Gerai.
3 SEN. Koks buvo rašto turinys? 1 SEN. Aš nežinau.
7 SEN. Argi jis nedavė tau perskaityt? 1 SEN. Jokiu būdu.
- 700 Jeigu reikės, jis sakė, raštas skrynių bus.
Bet aš manau, kad parašyta ten tas pats,
Ką jums papasakojau aš tik ką dabar.
DINAR. Štai neša. Pažiūrėkite, ar sveikas antspaudas?
1 1 SEN. Taip, sveikas – niekas visiškai nepaliesta.
2 SEN. Atneškit čia ir leiskit pažiūrėt visiems!
3 SEN. Pamelai, dėžę šią atidaryk dabar.
1 SEN. Čia guli raštas. 1 2 SEN. Tad išskeisk jį ir skaityk.
1 SEN. „Žymiams didikams – Timolajus, krašto šio
Karalius. Jei norėsite karalium rinkt
710 Kurį nors mano sūnų, tai tebūna tas,
Kuris krūtinę tėvo meile – ne strėle palies.
Ir vykit lauk, kuris iš jų vardan valdžios
Išdrįs į tėvo širdį strėlę taiklią šaut.
Sūnums tikslų tikrųjų nesakykite,
Tikrai krūtinę tėvo atstatykit jiems“.
2 SEN. Karaliaus antspaudą ir raštą atpažįstame,
Tačiau nejau šį baisų norą vykdysim?
1 SEN. Aš nežinau. 3 SEN. Bet abudu sūnus išbandyti
Mums būtina. 4 SEN. Ir tam geresnio būdo nėra,
720 Nes tas, kurs tėvo nepasigailės širdies,
Karaliaus valdžią įsigyti trokšdamas,
Tas savo rankom viską tik daužys paskui.
O kas pajėgs pagundai šitai atsispirt,
Tas turi prigimtį tikrai karališką!
5 SEN. Protingai tėvas iš tiesų pasielgė
Blogajam sūnui leisdamas pačiam nuspręst,
Kaip lieps žiauri jo prigimtis, o mus išlaisvino

Nuo tos sunkios naštos – išrinkti tinkamą.
 Taip skeptrą gaus verčiausias, o nevertas jo
 730 Pelnytai bus atstumtas ir galės tiktai
 Save ir troškimus savuosius kaltinti.
 6 SEN. Tai ar darysim taip, kaip tėvas paliepė?
 2 SEN. Baisus tai darbas ir skriauda nepaprasta!
 6 SEN. Kas savo noru kenčia, tam nėra skriaudos!
 Negalima įžeisti to, kas ryžos pats kentėt.
 7 SEN. O gal sūnų strėlėms padėkim iškamšą,
 Į tėvą savo išvaizda panašią, ir
 Tė persmeigs ją: lavonas tuokart sveikas liks,
 Ir sūnūs savo troškimus tikrai atskleis.
 740 1 SEN. O jeigu jiems kas nors tatau praneš slapta?
 (Juk visad būna pirmas paprastai, kuris
 Malonę naujojo karaliaus nori gaut).
 Mes galbūt ir pajėgsim nutylėt, tačiau
 Jie gali koku nors kitu būdu suprast,
 Ir taip sumanymas šis mūsų tuščias liks.
 8 SEN. Taigi te sūnūs laiko rankoje strėles,
 Tačiau kai rengsis jie į tėvo širdį šaut,
 Mes jiems neleisim to daryti, ir gana.
 1 SEN. Bet gali šitaip šaut kas nors iš jų dviejų
 750 Pirmiau nei bus jam uždrausta, ar netyčiom
 Paleisti strėlę, nors nemanė to daryt.
 9 SEN. Geriau darykim taip, kaip tėvo paliepta.
 Paklusti liepiančiam nereiškia būt žiauriam.
 10 SEN. Ir man taip pat atrodo. 11 SEN. Man taip pat. 12 SEN.
 Ir man.
 1 SEN. O kaip kiti galvoja? 2 SEN. Aš norėčiau dar
 Dėl tokio rimto reikalo kiek pasvarstyt.
 3 SEN. Apsvarstė tėvas jau pakankamai, manau.
 7 SEN. Skubėti svarbiuose dalykuose nedera.

9 SEN. Tas neskuba, kas su kitais pasitaria.
760 8 SEN. Nepakenkė dar niekam kiek ilgiau palaukt.
3 SEN. Ne vienas delsdamas pražudė reikalą.
1 SEN. Žiūrėkime, kiek tėvo norui pritaria.
Ta pusė laimi. 2 SEN. Jei visiems taip norisi,
Neprieštarauju aš. 7 SEN. Darykit, kaip patinka jums.
8 SEN. Aš irgi sutinku. 1 SEN. Aš prie visų prisidedu.
Taigi lavoną čia greičiau teatneša.
Dinarchai, eik. DINAR. Ar su neštuvais jį atnešt?
1 SEN. Ne, ne, te sėdintį soste jį atneša.
DINAR. Tuoju bus įvykdyta. 1 SEN. Be to, paliepk skubiai,
770 Kad čia Telėgonas ateitų ir Filòpatris.
Ir kad Pamelas du lankus su strėlėmis
Atneštų ir insignijas karališkas.
Visi čia trečią valandą tesusirinks.

TELEGONAS. PAMELAS. EUTICHAS. CHRISOFILAS

TELE. Džiaugiuos, Pamelai, aš tave sutikęs čia.
Norėčiau sužinoti iš tavęs kai ką.
PAME. Sakyk, ką būtent? TELE. Ar man būsi atviras?
PAME. Nejau mana ištikimybė tau įtartina?
TELE. Įtartinas atrodo man didikų nuosprendis,
Ir tuo labiau, kuo jis labiau nežinomas.
780 PAME. Iš visko laukti gero – tikro vyro požymis.
TELE. Bet atsargiam būdinga niekuo netikėt per daug.
PAME. Kuriems pati valstybė patiki save,
Tais ir kiekvienas gali visiškai tikėt.
TELE. Sakyk, ką šiandien rengiasi didikai veikt?
PAME. Tikrai aš nieko nežinau, nesuprantu.
TELE. Nuslėpti nori, kaip matau. PAME. Tikėk manim,
Nuslėpt nenoriu nieko, bet meluot – taip pat.

TELE. Kaip? Ar ne tu šiais rūmais visad rūpinies,
 Jų įranga ir papuošimais įprastais,
 790 Ir taip, kaip liepia reikalas. PAME. Gerai sakai,
 Esu aš laidotuvėms jau paruošęs, kas
 Karalių deramai pagerbti mums padės.
 Jau protėvių papuošalai išdėstyti
 Iš dramblio kaulo ir iš aukso dirbdinti.
 Ir tūkstančiai žmonių juodais drabužiais ir
 Su gedulingais fakelais jau renkasi.
 Statulos milžiniškos remia dangų jau,
 Raudotojų minia – gal šimtas vyrų bus –
 Ir gros jie, ir giedos. Aš visko nė nevardinsiu.
 800 Puota bus prabangi, atlikus apeigas,
 Tai progai tinkami žaidimai ir vaidinimai.
 TELE. Kas dėl karaliaus naujojo tau paliepta
 Daryti? PAME. Liepta man insiginijas
 Atnešt ir mirusio karaliaus kūną.
 TELE. Ką tu sakai? Atnešti tėvo kūną?
 PAME. Taip liepė man. TELE. Kur nešt? PAME. Į kuriją.
 TELE. Bet ką tai reiškia? Ką jie ruošias ten daryt?
 PAME. Senatas rinks karalių, už kurį balsuos
 Visi. TELE. Ir kam daugiausiai klius balsų?
 810 PAME. Aš nežinau. TELE. Manau, žinai. PAME. Tegu
 nutrenks mane
 Perkūnas, jeigu aš ką nors slepiu. TELE. Tai kas
 Karalium bus? PAME. Tai žino vien tiktai dievai.
 TELE. O pranašiškas protas man jau sako, kas.
 PAME. Tokia jau prigimtis žmogaus: ko nori jis,
 Tuo tiki, kad tai išsipildys jam.
 TELE. Nedraudžia niekas trokšt garbingo ir kilnaus.
 PAME. Bet trokšt ko nors per daug taip pat negirtina.
 TELE. Jeigu geri maži dalykai, tai bus didesni

Dar geresni; didžiausieji – geriausi bus.

820 PAME. Net ir mažiausias noras gali blogas būt,
 Ir kas jam sykj pasiduos, nuneš jis tą,
 Kur tas nemanė eit. TELE. Laisva dvasia žmogaus.
 Per žingsnį nuo pavojaus gali jis sustot.
 PAME. Kaip upė veržiasi srove putojančia,
 Kai užtvanką savam kely sutikusi,
 Ji daužo ją, kol nesugriauna ir nenuneša,
 Taip žmogų, kai užvaldo sykj noras koks
 Ar meilės, ar vilties, ar praturtėjimo,
 Jokia jėga jo nesulaiko, jokie principai,
 830 Nei padorumas, teisė, nei įstatymai.
 Jis veržiasi akiai, troškimų nešamas.
 TELE. Apie mane galėtumei geriau galvot.
 PAME. Kas bijo blogio, stengias jo visad išvengt.
 TELE. Kas visko bijo, tas ir vargšas, ir kvailys!
 Dar blogiui neatėjus, kenčia jau jisai,
 O kai ateina, atsitinka jam ir tai,
 Ko niekada galėjo nė neatsitikt.
 PAME. Kada gyvenimas patenka į pavojus,
 Žinok, kad gali tau bet kas įvykti.

840 TELE. Tiek pat įvykti gali blogo, kiek ir gero.
 PAME. Daugiau yra blogybių, tad lengviau ištinka jos.
 TELE. Kadangi vien tiktai nelaimės temini,
 Nelemtas pranaše, ne dievas, bet bloga mintis
 Jas tau atneš. PAME. Nepiktžodžiauk, Telegonai,
 Maldauju aš dievus, kad tavo norams jie
 Padėtų išsipildyti. TELE. Maldauji? Tai kodėl liepi
 Atsakyk vilties man valdžią gaut? PAME. O ne,
 Tikėkis, bet jei neturėsi jos, lengviau
 Pakelsi visa, kas tik atsitiktų tau.

850 TELE. Nebeparasi to, ką rankose laikai.

PAME. Tokia yra bloga lemtis: ginkluota ji
Kibiais dantim ir spygliais, vos atsikratyt gali.
Gera lemtis – lygi, slidi, sunkiai sulaikoma,
Bet jos aš tavo rankose nepastebiu.

TELE. Kas pakelia prie lūpų taurę, greitai gers, ar ne?

PAME. Tarp viršutinės lūpos ir tarp taurės pakeltos
Daugybė paprastai dalykų įsiterpia dar.

TELE. Ak, kiek dar šis sukriošęs senis riaugės čia
Man blogą lemtį skelbdamas. Geriau tu pats
860 Jos saugokis ir ant savo tuščios galvos
Didžios nelaimės nesišauk burbėdamas.

PAME. Telegonai, aš tavo tėvui tarnavau ištikimai,
Ir niekas neprikiš man ko nors priešinga.
Ir tau, jo sūnui, lygiai taip žadu tarnaut,
Jei lemta bus tau sostą paveldėti jo.
Mylėsiu, jeigu tiesą leisi man kalbėt.
Štai šie žili plaukai – manų didžių vargų
Ženkloi, o raukšlių vagos šitame veide –
Tai mano darbo pasekmės, ir visa tai
870 Įgyta šiuos namuos; darbai ir rūpesčiai
Išsekino mane, palaužė ir susendino.
Tačiau buvau aš tavo tėvo mylimas
Gerokai dar prieš tau ateinant į pasaulį šį.
Tave aš savo rankomis nešiojau mažą,
Globojau, tarnavau tau, mokiau, rūpinaus.
Ir štai, sulaukęs žilo amžiaus, šitiek blogo
Nūnai girdėjau iš tavęs, ko niekad tėvas
Nėra man sakęs. Bet tu lauk lemties savos.
O aš turiu jau eiti. TELE. Jeigu reikia, eik.
880 Nesuprantu, kuo jis baugina ir ko liepia saugotis.
EUTICH. Pamišęs senis susapnavo gal ką nors.
Koks protas ir kalba tokia! Bailus žmogus

Nemoka nieko kito, kaip tiktai bijot.

TELE. Ar neatrodo tau, Eutichai, kad netinkamai
Elgiausi aš ir nepelnytai įžeidžiau?
Matei, koks piktas jis nuėjo? EUTI. Aš stebėjau
Tava kantrybę, nes vos vos pajėgiau pats
Liežuvį ir kumščius suspaudęs sulaikyt.
Nuėjo, laimei, jis su savo nuopelnais
890 Ir dūsavimais, taip bėdos išvengdamas.

CHRISO. Jau pono rūmuos kvėpia šiandien man puota.
Kiekvieną garsą gaudo jis iš kurijos.
Gal vietoj žodžių auksą šiandien nešiuos aš.
Padėk, Fortūna, laiminki liežuvį man!
Telegonai, aš džiugią žinią tau nešu.

TELE. Sakyk, maldauju, Chrisofilai, nes širdis
Seniai jau trokšta ką nors naujo sužinot.

CHRISO. Visų vieningai tu karalium išrinktas!

TELE. Ką aš girdžiu? CHRISO. Tikėk, taip iš tiesų yra.

900 TELE. Jeigu meluoji, būsi skaudžiai nubaustas.

CHRISO. Jei nori, net keliom bausmėm gali nubaust,
Tačiau tau karaliaujant blogo nebijau.

TELE. Mane plevėsa linksmina. Kalbėk rimtai.

CHRISO. Tai tu nenori su manim kalbėt rimtai.

TELE. Nerūpi man dabar juokai. CHRISO. Ir man taip pat.
Jei tau atrodo, kad kalbėjau aš niekus,
Galiu išeit, bet tuoj ateis visi kiti.
Ir kiekvienam iš jų už žinią šią reikės
Ne vieną tūkstantį auksinų išdalint.

910 TELE. Sakyk, kas nori rinkt mane karaliumi?

CHRISO. Ir liaudis, ir didikai. TELE. O senatoriai?

CHRISO. Žinau, ir jie palankūs tau, nesibijok.

TELE. Kas tau pasakė tai? CHRISO. Aš girdėjau pats tik ką,
Nes ten buvau, kai rinkosi senatoriai

Į kurią. TELE. Ar jiems kalbėjai tu ką nors?
CHRISO. Kalbėjau daug, tave be galo šlovinau,
Mat klausė jie mane, kaip tavo šeimynykštį,
Kaip man atrodo. Na, aš ir išdėsčiau.
TELE. Ką dar sakei? CHRISO. Kad tu verčiausias iš visų
920 Karalium būti. Brolis neprilygsta tau.
Ir nėr kitų tautų valdovo, tau lygaus.
TELE. Manai, kad tavo nuomonė ką nors nulems?
CHRISO. Žinau, ne tik manau, prisiekiu galva aš.
TELE. Už žinių šių tikrai atlygint verta tau.
Štai imk dabar šituos, vėliau gausi daugiau,
Jei mūsų norai išsipildys iš tiesų.
CHRISO. Atmink, kad aš pirmasis žinių atnešiau.
TELE. Dabar man reikia eit į savo kambarį.
CHRISO. Tu eik, kur nori, man daugiau tavęs nereiks.
930 Šiame maišelyje turiu Telegoną:
Ar tu karalius būsi, ar gyvensi vargšas,
Man pinigas – karalius, ponas ir valdovas,
Brangus, gražus ir gerbtinas užvis labiau;
Tarnaudamas tarnauju jam – ne ponui aš,
Dėl jo juokiuos, verkiu, dainuoju ir miegu,
Jį aš bučiuoju, glamonėju, jam rezgu melus,
Kuriais taip noriai tiki šeimnininkas, tas kvailys.
Štai aš koksai pirklys patyręs, cha, cha, cha!
Už keletą bereikšmių žodžių ir tuščių –
940 Net nežinau, ar buvo kiek juose tiesos, –
Gavau tikrus, gražius, žavingus auksinus!
Tegu jie spindi, širdį ir akis tedžiugina!
Kas nori, te kitaip galvoja, kita sako – aš
Galvoju, kad puikiausią meną įvaldžiau:
Parazituoti, pataikauti ir meluot!
Čia slypi protas, talentas ir įžvalgumas,

Čia mūsų turguje gera pelninga prekė,
Jei tik negaunu aš už tai pylos į sprandą!..
Bet mūsų šeimoje seniai jau priimta,
950 Kad nugara atkenčia už liežuvio nuodėmes.
Į didelius pavojus stumia didelė viltis.
Jeigu Telegono troškimai išsipildytų,
Tai man gerai atsimokėtų burtas mestas,
Nes nieko taip nenoriu, kaip pirmasis rūmuos būt.
O jei apgaus tuščia viltis mane ir jį,
Liežuvyje ar kojose vilties man liks!

II CHORAS

Sakoma, kad geras genda,
Jeigu norą blogą randa.
Tiktai norai tau parodo,
960 Koks yra ir koks atrodo.
Pinigus viešai padėki,
Skrynių jų giliai neslėpki.
Doro jais nesuviliosi,
Net jei visą lobį duosi,
O nedoras, vos pamatęs,
Puls prie jų tarsi koks smakas.
Taip žuvis, pajutus jauką,
Tuoj prie jo be baimės plaukia.
Taigi gero, kaip ir blogo,
970 Pats žmogus save išmoko.
Jei sunkion bėdon pakliūsi,
Pats tikriausiai kaltas būsi.
Tau gudriai tinklus padėjo
Ir į juos dar pastūmėjo –
Tu gi jų nepastebėjai,
Žaisdamas pats įgarmėjai.

Taip kvailus paukščius pagauna,
Jiems grūdų pabėrę saują.
Na, o jie pamato klastą,
980 Kai tinklan įpuolę plasta.
Nesidžiauk, kas laimę randa,
Kartais ji tik žmogų bando.
Nenorėk prarast gyvybės.
Auksas juk ne visad žiba.
Jei kils norai apgaulingi,
Stenkis elgtis išmintingai,
Pažiūrėk gerai, kas tinka,
Nesiduok blogiems instinktams.
Tie, kurie aklai sau žengia,
990 Daug nelaimių neišvengia,
O jei ką blogai pradėjo,
Į bedugnę nugarmėjo.
Taigi kalto nėra jokio:
Priežastis bet kokio blogio
Tavyje pirmiausia glūdi –
Blogi norai žmogų žudo.

III VEIKSMAS

12 senatorių. DINARCHAS. TELEGONAS. FILOPATRIS.
STORGĖ. FILARCHIJA

1 SEN. Sakyk, ar viskas paruošta kaip reikiant jau,
Dinarchai? DINAR. Viską padariau aš, kaip man liepėte.
Tuoj ir Filopatris su broliu pasirodys.
1000 Štai, man kalbėt nebaigus, jie ateina.
1 SEN. Sveiki, jaunuoliai, te sėkmė jus lydi!
Geriausio tėvo atžalos kilmingos

Ir mūsų liūdesio paguoda būsima!

TELE. Mes savo ruožtu sveikinam nuolankiai jus,
 Žiedai gražiausieji mūs žydinčios tėvynės,
 Garbingieji tėvai, papuošalai mūs krašto!
 Štai, mes atėjome, kaip buvo įsakyta mums.

1 SEN. Mes jūsų prašėme, jei nesunku, ateiti.

TELE. Abu jums pasiruošę visada paklusti.

1010 1 SEN. Pirmiausia atsisėskit ir gerai klausykit!

TELE. Kaip liepsite. DINAR. Tu sėskis čia, o tu – štai čia.

1 SEN. Pasimirė – ak, mums nė ašaros dar nenudžiūvo! –
 Karalius mūsų – jūsų prakilniausias tėvas;
 Jis Nestoro¹¹ sulaukti amžiaus buvo vertas.
 Pasimirė, ir pervėrė mūs širdis skausmas
 Gilia žaizda, mums tebeskaudančia lig šiolei.
 Mirtis jo raudomis miestus užtvindė, kaimus
 Ir net sudrebino iš pamatų valstybę.
 Kuo jis visiems brangesnis buvo, tuo didesnį
 1020 Troškimą jam prilygti netektis jo kelia.
 Ir kuo daugiau dorybė, esant jam, klestėjo,
 Tuo ji labiau, jam mirus, vysta ir menkėja.
 Todėl, idant dalykams šitaip susiklosčius
 Išvengtume pavojų, nutarėme šičia
 Iš jūsų vieną skirt garbingon tėvo vieton,
 Kad jis turėtų skeptrą ir visus valdytų.
 Tiesa, galėjome (įstatymai tai leidžia)
 Kitur karalių rasti ir jį parsikviesti,
 Bet mums atrodė, kad nėr geresnių už judu.

1030 Tačiau kadangi draudžiama jums dviem valdyti
 (Mat prigimtis ir papročiai taip reikalauja,

¹¹ *Nestoras* – Trojos karo herojus, Pilo karalius. Buvo manoma, kad jis išgyveno tris žmogaus amžius.

Idant vienoj valstybėj vienas karaliautų),
 O mums sunku iš judviejų išrinkti vieną,
 Nes judu mums abu patinkate vienodai,
 Išrinksim tą, kurį paskirs lemtis ir dievas.
 Todėl nė viens iš mūsų čia netars nė žodžio
 Ir rankos nepakels, nesujudės iš vietos,
 Nemes nė vienas akmenėlio¹² ar kitaip kaip nors
 Iš jūsų nė vienam nerodys palankumo.
 1040 Už mus nuspręs darbai, kuriuos tuojau turėsit
 Čia padaryti. Skeptrą gaus tasai iš karto,
 Kuris juos tinkamai atliks, todėl klausykit!
 Štai matote ten mirusio karaliaus kūną.
 Jums reiks į jį paleisti strėlę; kas iš jūsų
 Pataikysit arčiau širdies, tas tėvo sostą
 Pelnysit ir karaliūm vainikuotas būsit.
 Taip mes nusprendėme, o jūs tuoj pat atlikit.
 Štai jums lankai ir strėlės – viskas čia padėta.
 (Senatoriams) O jūs stebėkit judesius, žvilgsnius, jų veidus,
 1050 Kiekvieną žodį gaudykit, įtempę klausą,
 Nes visa tai parodys, ko kiekvienas vertas.
 FILO. Iš siaubo apmirė man sąnariai sustingę,
 Plaukai tiesiog pastiro, atsistoję piestu,
 Ir širdyje išsyk man pasidarė silpna.
 Tai aš į savo tėvo širdį leisiu strėlę?
 Tai aš per jo krūtinę šventą sieksiu sosto?
 Tai aš prieš jį pakelsiu ranką nuodėmingą?
 Te žemė atsivers ir piktadarį sūnų
 Praris pirmiau, nei bus įvykdyta ši šventvagystė!
 1060 Kaip, Febai, tu gali pakęst tokias niekšybes,

¹² *Nemes nė vienas akmenėlio* – senovės Romoje buvo balsuojama akmenėliais: baltas reiškė „už“, juodas – „prieš“. Jie buvo metami į specialią urną, paskui – skaičiuojami.

Kai negali žiūrėt į mažesnes blogybes?!
 Geriau suruošk iš naujo jau Tiesto puotą¹³,
 Nei aš pirštu paliesiu rūbą savo tėvo!..
 Tu, didis keršytojau ir dangaus valdove,
 Paleisk čia žaibą, tesulaužys šitą lanką
 Ir nuodėmingą ranką, drįsusią į tėvą
 Paleisti strėlę!.. Štai ką pranašingas protas
 Nurodė man dėl gresiančių baisių nelaimių!
 Tai štai ko aš slapta nujausdamas bijojau!
 1070 Dabar aš suprantu regėtą savo sapną,
 Baisius vaizdus, liūdnius garsus ir ženklus!
 Tai štai ką vis tik ažuolas nulūžęs reiškė
 Ir tie balsai „pasigailėk“, sapne girdėti!
 Argi pasaulyje aš belikau pats vienas,
 Vienintelis nusikaltimo šito tarnas?
 Tai argi aš žiauresnis už žiauriausius žvėris?
 O skausme! Kaip galėjo išmintingi vyrai
 Paskirti tokį baisų ir niekšingą darbą?
 Štai tau malonė, štai tau meilė, žmogiškumas!
 1080 Štai išmintis, pritinkanti garbingam amžiui!
 Ar nepakanka dar baisių nusikaltimų,
 Pasauly padarytų? Šis nusikaltimas
 Pralenks visas senų tragedijų baisybes!
 Orestas doras taps, teisingas liks Sirojas,
 Neronas – gailėstingas, o Edipas – šventas...¹⁴

¹³ *Geriau suruošk iš naujo jau Tiesto puotą* – Tiestas, Mikėnų karaliaus Atrėjo brolis, pirmiausia suvedžiojo jo žmoną, vėliau bandė nužudyti jį patį. Keršydamas už tai, Atrėjas nužudė Tiesto vaikus ir, pasikvietęs Tiestą, pavaišino jį vaikų mėsa.

¹⁴ *Orestas doras taps* – Agamemnono ir Klitemnestros sūnus, nužudęs motiną ir jos meilužį Aigistą. Aischilo ir Euripido tragedijų herojus. Sirojas (Siroes) – VII a. pr. Kr. persų karalius, dėl sosto nužudęs savo brolių. *Neronas* – romėnų imperatorius (54–68 m. po Kr.), garsėjęs ypatingu žiaurumu, nužudęs savo motiną. *Edipas (Oidipas)* – Tėbų karalius, netyčiomis nužudęs savo tėvą ir vedęs motiną. Sofoklio tragedijų *Oidipas karalius* ir *Oidipas Kolone* herojus.

- Filopatri su broliu taps nuo šiol tokie,
 Kuriuos prakeiks kiekvienas doras tėvas amžiams,
 Kuriais vaikus baugins, kad jie nenusidėtų...
 Tai štai kokia nauda yra karaliūm gimti!
- 1090 Štai mūsų laimė – daugeliui taip trokštama ji
 Ir neapkenčiama!.. Tai laimė tiems – beturčiams,
 Kuriems likimas lėmė purvinoj pašiūrėj
 Išvysti saulės šviesą ir ramiai gyventi!
 Nereikia nė vienam tokiam į tėvo kūną
 Įsmeigti kardo, bet, kai tėvas miršta,
 Jį, gaudžiai ašarom aplaistęs, gali laidot.
 Aukščiausiais prisiekiu dievais – nė aš nesmeigsiu! –
 Kokia vieta, koks kraštas, koks pasaulio kampas
 Priglaus tada padariusį šį baisų darbą?
- 1100 Ir ar ateis toks laikas, kai niekšybę šitą
 Galėsiu beužmiršt, užmerkt akis ramybėj?
 Miegoti, valgyti, kvėpuot ramiai galėsiu?
 Koks Istras¹⁵ vandeningas, srūdamas per mano
 Rankas, jas benuplaus? Koks iškalbus išminčius
 Ir kokie būdai mano kaltę panaikintų?..
 Todėl, senatoriai, manęs jūs pažadai minėti
 Nejaudina – turėkit sau skeptrus ir sostą!
 Patinka man labiau neturtas ir dorybė!
- 1 SEN. Gal čia bus tas, kuris širdin pataikys tėvo?
- 1110 2 SEN. Palauk gi, mes toliau dar atidžiai žiūrėkim!
- 1 SEN. Nusiramink, Filopatri, širdies tu savo
 Liepsninga gailesčio ugnim dabar nedegink!
 Esi čia šauti pakviestas, o ne dejuoti.
- FILO. Net skitas jūsų nuosprendžio ramiai neišklausytų!
- 1 SEN. Vis nori ginčytis? Susivaldyk, nerūstauk,

¹⁵ Istras – dabar Dunojus.

- Leisk vyresniajam broliui taip, kaip dera,
Pirmajam pasakyt ir padaryt, ką nori.
- TELE. Manau, kad ne visai gražus, senatoriai, tas kelias,
Kuriuo mums liepiate prie sosto eiti.
- 1120 O gal tie jūsų pažadai – tiktai apgaulė?
Aš įtariu, kad jūs nenorit jų tesėti
Ir šį nenorą bandote gražiai paslėpti.
- I SEN. Kam reikalingas mums toksai apsimitimas,
Kai galim, jeigu reiks, iš karto atsakyti?
Galvokite, kad savo rankose jau turit
Mūs pažadus, kad štai jau juos tesėtus gaunat.
Mums menko jūs narsos įrodymo tereikia.
- FILO. Jei norite karalių tinkamai išrinkti,
Tai tebūnie tai daroma garbingai:
- 1130 Akmenėlius žymėkit ar išmeskit burtus.
- I SEN. Mes leidžiam jums parodyt stropumą savo.
- TELE. Jei verčiate mus strėlėmis varžytis,
Tai duokite Chirono ar Heraklio lanką¹⁶
Ir liepkite aukštyn arba žemyn iššauti:
Ištiesiu kairiąją, kol smaigalį palies ji,
Ir lėks strėlė toliau, nei jūsų akys mato.
Jei norite, aš paukštį skrendantį pašausiu.
Balandė kris, kiekvienąkart įtempus lanką.
O gal jums taikynys labiau patinka kitas –
- 1140 Tai duokit pinigą, paimkit mano žiedą:
Už stadijų¹⁷ trijų strėlė į jį pataikys.
Tenetenku gyvybės, sosto, jei meluoju!

¹⁶ *Tai duokite Chirono ar Heraklio lanką – Chironas (Cheironas), Krono sūnus, kentauras, Jasono, Tesėjo, Achilo mokytojas. Heraklis – vienas garsiausių graikų herojų, atlikęs daugybę žygių, savo strėle nušovęs erelį, kuris draskė prikaltąjo Prometėjo kepenis.*

¹⁷ *Stadijas (lot. stadium) – graikų ilgio matas, lygus 185 metrams.*

Štai kur įrodymas narsos ir meistriškumo,
 O peršauti lavoną – tai skriauda, ne menas!
 I SEN. Mums tai geriau matyt, o jums klausyti dera,
 O jei nenorit, eikit sau, kur kojos veda.
 Bus kas įvykdys tai ir taps karalium!

TELE. Tegū aš skradžiai prasmengu, jei ši klastinga
 Mintis nesugalvota, kad mus sulaikytų
 1150 Nuo sosto. Ją įveikt reikės taip pat klastingai.
 Geriau įsmeigti strėlę, nei netapt karalium!

FILO. Telegonai, išeišk. TELE. Nori, eik; aš – greitai.
 STORGĖ Sūnau, ar palieki strėlių jau kirčiams tėvą?
 FILO. Čia liksiu aš, kad ko baisaus neatsitiktų.
 I SEN. Žiūrėkit, kad paskui netektų jums gailėtis!
 TELE. Matyt, sumanė ką baisaus, kad šitaip stumia
 Ir už piktadarišką žaizdą valdžią bruka.
 Kuriam iš šito būrio – kad ir tolimiausiam
 Į kaktą, nosį, širdį leiskit šaut ir pervert ją!

1160 I SEN. Užtenka žaisti žodžiais, darbo reikia imtis!
 Dar kalbame gražiuoju, bet vėlu bus greitai.
 Arba kas liepta vykdykit, arba išeišk!
 Apsvarstymams kitur pasiieškokit vietos.
 FILAR. Vienintele paguoda krašto liūdinčio,
 Senato ramsti, puošmena apleisto sosto,
 Karaliaus palikuoni ir garbingo tėvo vaisiau,
 Kodėl tuščiai blaškais ir abejoji?
 Kodėl visokiais būdais sau draskai tu širdį?
 Kodėl tu vis verti juos nepelnytai laukti?

1170 Čia ne vieta svarstyti ir tuščiai dejuoti,
 Iš čia tik vienas kelias veda į gerovę!
 Tu prisiimk visus pavidalus Protėjo¹⁸,

¹⁸ *Protėjas* – gr. mit. jūrų dievas, Poseidono sūnus, mokėjęs pasiversti įvairiomis būtybėmis.

Pasinaudok Ulikso¹⁹ tūkstančiais gudrybių,
 Sumanumu pralenk gudruolį Prometėją
 Ir jau prašyk Minervos, kad dabar padėtų.
 Tada suprasi, kad tikrai visų geriausia,
 Paimti valdžią, paliktą velionio tėvo.
 Štai, kai tik valdžią, tėvo sostą paminėjau,
 Jaučiu, sujaudinau iškart kilmingas sielas.
 1180 Jaunuoliai kilnūs, dideliems dalykams gimę,
 Dorybės ir šlovės varžovai esat lygūs!
 Ateikite ir baimės arba skausmo miglą
 Kenksmingą drąsiai nuo širdies nuplėškite!
 Supraskite, kiek daug dievai gėrybių žada
 Atnešti jums už šitą lengvą, menką darbą.
 Vos tik išlėks strėlė, gerai įtempus lanką,
 Tuoj suskambės visų galingas šauksmas
 Ir būgnai sudundės, ims gaust trimitai,
 Džiaugsmingi sveikinimai nuaidės aplinkui,
 1190 Iš savo vietų atsikels senatas visas
 Ir nusižeminęs prie pačio prisiartins;
 Karalių sveikindamas, jam uždės karūną
 Ir sostan pasodins, visiems audringai plojant.
 Ir kur tik iš netyčių tu nukreipsi žvilgsnį,
 Visur matysi džiūgaujančius veidus;
 Jeigu tik atsigręžęs dar pasižiūrėsi,
 Iškart karališkas auksinis sostas patį
 Pasveikins, gavusį aukščiausią valdžią.

¹⁹ *Ulikas*, gr. *Odisejas* – Trojos karo dalyvis, Homero *Iliadoje* ir *Odisėjoje* vaizduojamas kaip išradingas, sumanus, bet ir klastingas herojus. *Prometėjas* – itin senas ikiolimpinis gr. mit. dievas, atnešęs žmonėms ugnį ir juos globojęs, todėl Dzeuso nubaustas. Buvo prikaltas prie Kaukazo uolos, o didžiulis erelis kasdien atskrisdavo ir lesdavo jo kepenis, kurios per naktį vėl ataugdavo. Jo vardas reiškia „numatantis“, „mąstantis“. *Minerva* – rom. mit. amatų, meno ir mokslo deivė, ilgainiui imta tapatinti su graikų Atėne, išminties deive.

Tiek daug akių ir tiek veidų laimingų
 1200 Tave ten spindintį matyti trokšta,
 Tai ko tu tais tikrais dalykais abejoji?
 Kodėl verti tavim bjaurėtis ir gailėtis?
 I SEN. Kas gali viso to ramiai klausytis,
 Kad neuždegtų jo troškimas gauti valdžią?
 Kiekvienas, kad ir koks stiprus ir tvirtas būtų,
 Neatsispirtų niekaip šiai saldžiai pagundai.
 FILO. Manęs, prisiekiu, niekam nepavyks įtikinti
 Ir niekas neprivers pakelt prieš tėvą rankos –
 Į šitą baisų kruviną nusikaltimą
 1210 Manęs įstumti nepajėgs jokia pagunda.
 Labiau man norisi čia pat pačiam numirti
 Ir Stikso²⁰ šaltojo galias olas pasiekti,
 Nei į tave, tėveli, čia dabar įsmeigti
 Ranka niekšinga nekenčiamą strėlę.
 Manau, kad niekada tokios piktadarybės
 Jokia bausme išpirkti niekaip negalėčiau!
 STORGĖ O tikras ir garbingas tėvo vaisiau,
 Juo sek, Telegonai, suvaldęs savo pyktį,
 Dorumo įveiktas, šalin mesk piktą kėslą
 1220 Ir nesiveržk valdžion, išniekindamas tėvą, –
 Susilaikyk nuo žudymo ir pražūtingai vilčiai
 Nepasiduok! Baisu, ką tu ruošies daryti!
 TELE. Valdžia – dalykas geras, tėvas tik ją kliudo gauti.
 FILAR. Gal atvirksčiai, jis liepia, juk žinai, kad tėvui
 Nėr nieko malonesnio, kaip anūkų būrį,
 Gausingą ir darbais įžymų, po savęs palikti.
 Dėl šito daugelis sutinka ir tremty gyventi,
 Krūtinę narsią žiauriai mirčiai atstatyti,

²⁰ *Stikas* – gr. mit. požemio upė, tapatinama su mirusiuju karalyste.

Sutinka ir palaidoti be garso būti.
 1230 Ir tėvui reikia mirt, sūnus kai miršta
 Arba, pražudęs būta tėvo šlovę,
 Gyvena taip, kad jam geriau būt mirti...
 Todėl neabejokit, kad ir jūsų tėvas
 Norėjo jums išsaugot šlovę savo.
 Tai ko gi jūs, netekę žado, dar tiek delsiat?
 Gal laukiate, kol koks nors svetimšalis
 Ir valdžią pasiims, ir jūsų tėvo šlovę
 Palaidos užmaršty, o giminę šlovingą
 Užbaigs koks nors vargingas ir tamsus valstietis?!
 1240 Karaliaus palikuonys – varge! – trauks vežimą
 Arba už menką atlygį neš sunkią našta,
 Nors jų senolis buvo kitados karalius! –
 Verčiau jau jūs, kuriems dabar lavono gaila,
 Tolyn iš kurijos, iš rūmų ir šio miesto eikit,
 Kiek galima toliau it tremtiniai keliaukit,
 Kur neatsklinda garsas joks iš mūsų karalystės.
 Na, kaip? Esi sujaudintas? Tikrai baisiau už mirtį
 Karaliūm gimt ir tyčia juo netapti!
 Ir kur tik kreipsi žvilgsnį, kur statysi koją,
 1250 Visur matysi vien tik baisią gėdą,
 Nes apmaudu be galo, kada tėvo šlovę
 Sūnus nerūpestingai ir tuščiai pražudo.
 Ir kiek tik rūmai šie skambės džiaugsmingai,
 Kiek orą drebins sveikinimo šūksniai,
 Kiek kartų apsuptas puošnaus didikų būrio
 Karalius, išdidžiai iš kurijos išėjęs,
 Per visą šitą miestą pereis iškilmingai,
 Tiek kartų skausmas, gailestis, tamsus pavydas
 Tave kankins ir grauš tarsi žaizda pūlinga,
 1260 Ir tuščią pyktį vien krūtinėj žadins.

Taigi sėdėkit ir toliau, bailiai, sėdėkit,
 Svarstykit sau, mąstykit ir dejuokit,
 Kai iš visur nelaimės stačiai griūva!
 Kam tinginiai, jums dešinė duota, ar žinot?
 TELE. Gal iš tiesų į tėvą šauti nieko blogo?
 FILO. Ką tu kalbi – didžiulis tai nusikaltimas.
 FILAR. Iš kur šita dorybė, šitoks pamaldumas?
 TELE. Prieš mūsų norą prigimtis šį jausmą duoda.
 FILO. Dorybė, protas, prigimtis šį jausmą duoda.
 1270 FILAR. Jei koks žmogus, save globojantis be galo,
 Dorybėm perpildytas, ims ką nors valdyti,
 Tai, miręs užmaršty, taip ir gulės apleistas.
 Štai tas, kaip jau sakiau, dievams priligsta,
 Kuris valstybės, ne savęs, pirmiausia žiūri.
 Tikra vienybė ne tokia, kaip jums atrodo,
 O būtent, tėvo palaikus dievotai garbinti! –
 Jeigu tik rūpi tau šeimos šlovė garbinga,
 Jeigu tu drąsiai sugebi atremti priešą,
 Tai vaikiška ir prakilnaus žmogaus neverta
 1280 Bijot žaizdos ir, vos išvydus kraują, alpti.
 TELE. Man kelia baimę ne žaizda, o blogas darbas.
 FILO. Man kelia baimę ir žaizda, ir blogas darbas.
 FILAR. Pašalint gyvą tėvą būdavo dažnai garbinga,
 Dabar lavoną jo paliest – nusikaltimas?
 Tai tu piktadariais laikai garbingus vyrus,
 Kurie jus ragina atlikti šitą darbą?
 O, kvailos jaunos širdys! Pagaliau supraskit:
 Nusikaltimą ne ranka, o valdantis ją protas daro.
 Tas nusikalto, kas turėjo blogą mintį,
 1290 Nors elgėsi garbingai. Tas gi vėl nekaltas,
 Kurį gera mintis įstūmė į blogybę.
 Nuplėšt šarvus nuo priešo žuvusio – kareiviui

Juk didelė garbė. Tačiau paguldo galvą
 Ne kartą tas, kas laimi, vadui draudžiant.
 Ar nužudyti motiną nėra baisus nusikaltimas?
 Tačiau atleidžiamas nuo šios kaltės teisėtai
 Kas motinos mirtim atkeršijo už tėvo mirtį.
 Taigi tebus kaltė didžiausia persmeigt tėvo
 Lavoną, bet garbingas tikslas, kilnūs norai
 1300 Ir būtinybė judviems dovanos šią kaltę,
 Nes taip tikrai išsaugot galit tėvo šlovę
 Ir nuo mirties apsaugot žūvančią tėvynę,
 Kuri maldaudama į jus rankas jau tiesia
 Ir tik į jus jau bededa viltis didžiausias.
 Tad judviems tie atleis šią kaltę žmonės,
 Kurie geriau už jus supranta, kas teisinga.
 Tai ko jūs bijot jų nurodymams paklusti?
 TELE. Jei nusikalsi ir garsaus žmogaus paklausęs,
 Tavo kaltės nepanaikins tai. FILO. Jei mokėsi
 1310 Nusikaltimą pastebėti – jo greičiau išvengsi.
 FILAR. Kas liepia nusikalsti, tas yra kaltesnis.
 Jūs savo kaltę su visais pasidalinsit.
 Tai jūs ranka senatas peršaus tėvo širdį,
 Dviejų strėlė – visų bendra piktadarybė.
 TELE. Tfu, kvailas aš, vadindamas piktadarybe
 Šovimą į lavoną, kurs nejaučia nieko,
 Negali nei skriaudos patirti, nei malonės.
 FILAR. Ar tu jį visą saugosi, ar sudraskysi,
 Jis neišvengiamai pavirs krūva puvėsių.
 1320 Tad ar už tokią menką kainą siekti skeptro
 Neverčia jus visų viltis ir jūsų norai?
 Jei proto turit bent šiek tiek, skubėkit
 Tiek daug naudos iš menko darbo gauti.
 Tasai, kurs gyvas jums gyvybę davė,

Dabar numiręs padarys karaliais.
 Tad būkit jam dėkingi, bėkit, stverkit,
 Kodėl tingi ranka dar jūsų tebedelsia?
 Nepasiduokite beprasmei tuščiai baimei.
 Aš neprašau, kad jūs velionio tėvo kūną
 1330 Čia atiduotumėt praryti plėšriai ugniai.
 O juk senovėje toks paprotys gyvavo,
 Ir nieks tada nelaikė jo piktadarybe.
 Aš neverčiu, kad šiaurės vėjui šelstant
 Lavonas būtų išmestas iš laivo
 Į jūros gelmę, ir jį ten suėstų žuvys.
 Nenoriu aš, kad gyvo tėvo kūną
 Kankintumėte, kaip vardan sveikatos
 Ugnim ir geležim chirurgas kartais daro.
 Prašau tik to, kas nepakenks velioniui,
 1340 Kas nuramins neramumus valstybėj,
 Kas mums visiems išgelbėjimą neša –
 Tiktai strėle šį yrantį lavoną pervert.
 TELE. Ak, Filarchija, kiek jėgos tuos tavo žodžiuos –
 Jie kaip liepsna ir degina, ir žeidžia!
 1 SEN. Na, štai, įvyko. Jį pagavo noras veikti.
 2 SEN. Jau taip save jis šįkart nuteikė iš tikro
 Ir tėvo meilę iš širdies laukan išvijo,
 Kad žudant siekti sosto mano esant leista.
 FILAR. Puiku, jau pasiekiau ir savo darbo vaisių
 1350 Matau: jo širdyje nebėr jau baimės.
 Daryk, kilnus jaunuoli, kas senato liepta,
 Išsaugok tėvo sostą, giminę ir valdžią,
 Padėk ir sau, kai suteikta tau proga,
 Paleiski taiklią strėlę (nepajus jos tėvas),
 Ir ko visi čia susirinkę šitaip laukia,
 Ko norisi visiems – nedelsdamas įvykdyk!

Klyst su visais – saugu, o vienišam išdrįsti –
 Jau pavojinga. Tad nedelsk, o veiki,
 Telegonai, nes tau valdyti skeptrą
 1360 Pritiks labiau negu tavajam broliui.
 Filopatris taps šiandien tremtiniu ar vergu,
 O tu, jei tiesiai nepataikysi, pats sau pakenksi!
 STORGĖ Į Stikso liūdnojo gelmes keliauki,
 Palik ramybėje žmonių mirtingų širdis,
 Šalin eik tu, pabaisa, išgama, vaiduokli! –
 O, tu, genties garbingos atžala kilnioji,
 Kreipiuos į tavo protą, apgalvok dar kartą
 Šį reikalavimą ir neskubėk nuspręsti:
 Sprendimai vėlesni visad geriausi būna.
 1370 Tu man paklusk, manų klausykis žodžių,
 Nes kas juos niekino, tas visada kentėjo,
 Ir niekada nesigailėjo, kas jų klausė.
 O ši begėdė, ar ji atnešė kam gero?
 O, ne, vien tai, kas pražūtinga, bloga,
 Pasibaisėtina, šlykštu, baisu, nedora
 Ir visa, ką diena arba naktis sukūrė,
 Ji susiranda, moko, sukuria iš naujo.
 Ir tu tokiam darbe prašai jos patarimo,
 Kai joks protingas netiki ja nė menkiausioj
 1380 Smulkmėj ir visada jos stengiasi išvengti,
 Nes jos niekšingas melas vien nelaimę neša.
 Dabar negyvą ji brangiausio tėvo kūną
 Išniekint ragina jus! O, miškai, o, žvėrys!
 Įžeist karaliaus atvaizdą yra nusikaltimas,
 O ji karaliaus ir brangiausio tėvo kūną
 Išniekint ragina! Juk tai piktadarybė
 Tokia baisi – o, griausme! O, dievai! – žiūrėkit,
 Kokia kankynė rengiama bejėgiam tėvui,

Kuris nei priešintis, nei gintis nebegali,
1390 Negali nei jėga, nei prašymais savęs apginti.
Baisus, nedoras, įžūlus nusikaltimas!
O, sūnūs, nedarykit to ir neklausykit,
Vardan šventų gamtos ryšių, kurių net žvėrys
Laukiniai nepažeis, vardan jūs tėvo vardo,
Kuris net barbarams yra neliečiamas ir šventas,
Vardan šviesos, kurią gimdytojas jums davė,
Vardan kilmingos išvaizdos ir gero būdo,
Vardan to, kuo jau esat ir kuo skyrė tėvas
Jums būt, jei jis jums niekad blogo nepadarė,
1400 Jei jus globojo, saugojo sveikus, laimingus,
Jei davė visa, kas gyvenime garbinga,
Pasigailėkit jo ir savo ranką sulaukykit,
Juk sūnūs esat jo, juk – žmonės; o gal žvėrys?
Pasigailėkit savo seno tėvo kūno.
Tik taip visi troškimai jūsų išsipildys,
Tik taip jus garbins proanūkių kartos,
Ir meilė tėvui jums vėl meile atsilygins.
Pasigailėkit tėvo, meskite strėles į šalį!
Ir drauskite kitiems tai padaryti.
1410 Pažvelkit ten, kaip sėdi jis ir jūsų bijo.
O, vargšas – gal jis priešas jums ar kaltininkas?
Gyvybė jūsų ir gerovė – štai kaltė jo.
Mažyčiai glaudėtės dažnai jam prie krūtinės,
Kurioj sutilpo visas jūsų džiaugsmas
Ir kur paguodos visada ieškojot.
Štai veidas to, kurį bučiavot švelniai
Ir iš kurio glamonių daug maži patyrėt.
Štai jo plaukai žili, kuriuos lig šiolei gerbėt –
Ir visa tai Filarchija paniekint liepia.
1420 Nejau tokia dorybė, meilė, pagarbumas

- Taip greit iš jūs širdžių išnyks be jokio ženklų?
 Tikiuos, kad jūsų ausyse dar tebeskamba
 Rimti griežti pamokymai, gauti iš tėvo.
- FILO. Giliai įstrigo man paskutiniai žodžiai,
 Kuriuos girdėjau; šilta dar nuo jų krūtinėj,
 Kurią jis glaudė prie savęs. Ne jau galėjai
 Girdėti, tėve – net baisu man pasakyti –
 Kaip tavo kraują ragina jie čia pralieti?
 Žinau gerai, žudikas aš nebūsiu,
- 1430 Nesu tau priešas, barbaras ar niekšas!
 TELE. Ak, skeptrai žus, jei tėvas bus strėlės išvengęs!..
 STORGÈ Težus pasaulis, bet dorybė liks sveika!
 Ar tu manai, kad skeptro būsi vertas šio,
 Kai nebevertas tapsi žemėje gyvent?
 Kaip visa tai niekšinga! Beprotybė juk
 Pažeisti prigimtį vardan likimo dovanų!
 Ne jau laimingas būt tik nusikaltęs begali?!
 Paskui dorybę laimė kaip šešėlis seka.
 Neilgalaikiai turtai nedorai įgyti.
- 1440 Galvoti apie tai derėjo įžvalgiu protu.
 Tiek to, strėles į tėvą leiskite abu,
 Tačiau tiktai vienam iš jūsų skeptras teks.
 Tai – tam, kuriam likimas palankesnis bus.
 Tad viens iš jūsų baisų darbą padarys
 Visai už nieką, tik neaišku dar, kuris.
 Patarčiau aš abiem bijoti gėdos šios
 Ir baisią kaltę stumti nuo savęs tolyn.
 Ak, kiek nelaimių laukia jūsų, jei manęs
 Nepaklausysit. Tisifonė²¹ atskubės,
- 1450 Gyvatėm galvą apsijuosus, deglą deganti

²¹ *Tisifonė (Tisiphone)* – gr. mit. viena iš trijų Furijų, keršijanti už nužudymą.

- Ranka papurtys ir įsmeigs į širdį jums;
 Nukreips į tėvą apgaulingai strėlę ji.
 Ir štai, galvokit, kad liepsna iš debesų
 Prasiveržė, kad daug dienų ir daug naktų
 Nevalgę ir be miego jau praleidot jūs,
 Kad slepiatės kur nors oloj tamsiausioje,
 Kad jau išnyko žemė, jūra ir į Tartarą²²
 Patekot jūs, kur laukia kančios ir vargai.
 Draskys jus, degins, šaldys ir kitaip kankins,
 1460 Kaip sumanys teisėjas požemio rūstus.
- TELE. Gana, tuščių dalykų prišnekėjai daug.
 STORGĖ Ar tuščia, ką dorybė liepia tau daryt?
 TELE. Tėvynę saugot liepia ji. STORGĖ. Ir tėvą gerbt.
 TELE. Labiau tėvynę. STORGĖ. Tėvo stenkis neįžeist,
 Nes ir tėvynės neišsaugosi tada.
 TELE. Piliečiui liaudies reikalai už savo svarbesni.
 STORGĖ O sūnui tėvas daug svarbiau nei karalystė jo.
 Pirmiau geru sūnum būk, piliečiu – paskui!
 Jeigu neleista būt ir tuo, ir tuo kartu,
 1470 Juk nieks nedraudžia eit jums vidurio keliu.
- TELE. Gal tu kurčia? Neteksim skeptro, jau sakiau,
 Jei tėvas liks nesužeistas. Nėr vidurio.
 STORGĖ Ir tai skelbi viešai? Ir šito tu bijai?
 Nesibijok: karalius kitas skeptrą gaus.
 Štai vidurys. TELE. Geriau tylėjus būtum tu,
 Nei skelbus šią – blogiausią – lemtį iš visų.
 STORGĖ Tai, ką dorybė skelbia, būna neretai tiesa.
 TELE. Tu sau ir savo bendrams tokią lemtį skelbk!
 Nutilk, arba geruoju tau tai nesibaigs!
 1480 STORGĖ Aš tavo sargė, amžinai ištikima,

²² *Tartaras* – požemio mirusiųjų karalystė, Hado dalis.

O tu norėtum, kad palikčiau vieną jį.

TELE. Palik ir sūnų. STORGĖ. Tėvo įkaitas – sūnus,
Sūnaus – jo tėvas, meilė – abiejų bendra.

TELE. Jau įkyrėjai, liaukis tauškusi niekus.

STORGĖ Aš tau teisingai patariu. TELE. Nustok, sakau!
Senatoriai geriau patars mums. STORGĖ. Sau geriau.

TELE. Ir mums, taip pat tėvynei! STORGĖ. Tėvui dar – sakyk.

TELE. Juo rūpinas gerai danguj aukščiausieji.

STORGĖ O sūnūs žemėje – blogai. TELE. Niekus šneki.

1490 Argi išsaugot tėvo šlovę – blogis koks?

STORGĖ Ne, blogis – tėvą sužaloti, jau sakiau.

TELE. Dėl gero tikslo priemonių blogų nėra!

STORGĖ Tikslų nemato niekas, darbus – pastebi.

TELE. Visur matyti blogį gali blogas tik žmogus.

STORGĖ Pats blogis vardą blogą užsitraukia sau.

TELE. Lavoną liesti aiškus blogis, tu manai?

STORGĖ Sakyk – draskyti, čia kaltė didžiausia juk.

TELE. Nejaucia miręs nei žaizdų, nei bučinių.

STORGĖ Tai griauk kapus ir šventyklas – nejaucia jie.

1500 Mirtis į sapną panaši: jei tėvą mirusį
Strėle sužėisi, tai visiems parodysi,
Kad jam ir miegančiam švelnesnis nemokėjai būt.

TELE. Meluoji, tėvas buvo man tikrai brangus!

STORGĖ Tikra nežūsta meilė su mirtim kartu, –
Labiau išauga. Žūsta vien tik netikra.

TELE. Pirmiausia meilė liepia rūpintis savim,
Paskui tik ir kitais, jeigu likimas leis.

STORGĖ Galėtum pasirūpint savimi dabar.

TELE. Pražudęs valdžią, pasirūpinsiu tikrai.

1510 STORGĖ O, vargana lemtie karalių! O, graži klasta!
Po išore švelnia slepi tu blogį didelį!
Ne taip ant meškerės užkimba alkana žuvis,

Pamačius jauką, ir koks nors plėšrus žvėris
 Pakliūva sąstuosna, kai ieško, ką nutvert,
 Kaip veržiasi, nepaisydamas kliūčių, ten žmogus,
 Kur ryškiai spindi purpuras. Žinok, pamišėli,
 Varguos – ramybė, spindesy – pavojai tik vieni.
 Ir kuo aukščiau kas laimės laiptais užlipa viršun,
 Tuo gali išsigandęs toks lengviau nukristi iš aukštai.
 1520 Ir tuo skaudžiau toksai nelauktą nuopuolį pajus.
 Jau neminiu nei baimės aš, nei rūpesčių sunkių.
 TELE. Geriau tu nieko nekalbėk, nes tai nejaudina
 Žmogaus, kurs valdžią pasirinko, o ne plepalus.
 STORGĖ Gali valdžios garbingai siekt, o blogio jau gana.
 Teturi valdžią tas, kas gauna ją doros keliu.
 Bet ką daryt, jei toks niekšingais būdais siekia jos?
 TELE. Aš jos siekiu garbingai. STORGĖ. Jei tik nešausi tu
 strėlių.
 TELE. Aš tai darau ne savo noru, o senato liepimu.
 STORGĖ Net jei pats tėvas įsakytų tau tai padaryt,
 1530 Paklusti neturėtų jam garbingas jo sūnus.
 TELE. Praradus valdžią, tai bent didelė man bus garbė.
 STORGĖ Tikėk manim, tau daug lengviau bus pasakyt,
 Kodėl nuo tėvo sosto tu atsisakei,
 Negu koku būdu jį sugebėjai įsigyt.
 TELE. Kas tokio į lavoną šaut vardan valdžios?
 STORGĖ Beproti, net jei Tago²³ tau visus turtus,
 Ir tai, ką Indas plukdo savo srovėje,
 Ir tai, ką juosia Okeanas apimlus,
 Ir tai, ką laisto Nilo vandenys gelsvi
 1540 Ir kas speiguotos Tulės²⁴ guli gelmėse, –

²³ *Tagas (Tagus)* – upė Ispanijoje, Romos rašytojų vadinama „auksaneše“ (*aufferer*).

²⁴ *Tulė (Thule)* – fantastinė turtinga šalis Europos šiaurėje.

Tau atiduotų ir tada turėtum tu
 Nekelt prieš tėvą rankos, jei esi sūnus.
 TELE. Jei tu kalbi, kas tau patinka, aš – darau.
 STORGĖ Geriau žiūrėk, kas galima daryt, kas – ne.
 TELE. Jei pritaria visi, vadinasi, galima.
 STORGĖ Kuo tau daugiau bus leista, tuo labiau bijok.
 TELE. Tik tinginys lemties atstumtų dovanas.
 STORGĖ Lemtis nepastovi, malonių ji šykšti.
 TELE. Lemtis galbūt suklysta, strėlės – niekada.
 1550 FILAR. Telegonai, kada pabaigsi tu plepėt?
 Paimti valdžią reikia stengtis kuo greičiau.
 TELE. Laiku įspėjai, nebedelsiu aš ilgiau.
 Paduokit man strėlinę! STORGĖ. Stok, ką tu darai!
 TELE. Einu į sostą. STORGĖ. Tėvas guli tam kely.
 TELE. Nutilk arba prismeigsiu aš tave strėle.
 1 SEN. Štai tas, kurio mums tėvas liepė saugotis.
 2 SEN. Kokia žiauri širdis ir koks valdžios troškimas!
 1 SEN. Nuimkite papuošalus, diržus, insignijas.
 Dinarchai, nuogą tėvo širdį atstatyk
 1560 Prieš sūnų. DINAR. Ak, nusikaltimas koks baisus!
 1 SEN. Daryk, kas liepta! Kaltę prisiimsim mes, jei reiks.
 STORGĖ Nukreipk, Titanai²⁵, šviesų veidą, nusigręžk.
 Neleisk pakilti dienai iš nakties gelmių.
 Atsiųski tamsą, teuždengia žemę ji.
 Išcik, jei dar kur nors pasaulyje yra
 Vieta dievybei, kad tavų šventų akių
 Baisi niekšybė neįžeistų rengiama.
 Tenusigręžia tėvas, gedintis sūnaus,
 Tenusigręžia tėvą mylintis sūnus,
 1570 Tegu nežiūri, kaip tėvo širdyje ieškos

²⁵ *Titanas (Titan, Titanus)* – saulės dievas, tapatinamas su Helijumi (*Helios*) ir Saule (*Sol*).

Sūnus begēdis sau leidimo karaliaut
 Ir tėvo suteptus krauju skeptrus paims.
 Filopatri, padėk niekšybės šios išvengt!

FILO. Telegonai, nesiek tokiu būdu valdžios! Prašau...

TELE. Manai, kad tau turėčiau ją geriau palikt?

FILO. Tai pasiimk ją, tik strėles aštrias į šalį mesk.

TELE. Ne taip senatas nori. FILO. Liepkite, senatoriai,
 Tėvai garbingi, vyrai garsūs, liepkite,
 Kad be žudynių brolis valdžią gautų šią!

1580 I SEN. Karalių skirt ne tavo pareiga, sūnau,
 Geriau tai daro dievas ir lemtis gera.
 FILAR. Šita strėlė atneš šiandieną tau skeptrus.
 TELE. Atleiski, tėve, aš tikrai tavo sūnus.
 Davei gyvybę, tad ir valdžią duot prašau.
 Mane ne noras, būtinybė verčia tai daryt,
 Ir ne žiauri ranka, bet įsakas senatorių.
 STORGĖ Baisus žudike, ranką savo sulaikyk,
 Ten tėvas guli, nors ir miręs, – tėvas juk!

TELE. Prisiekiu aš visiems ir, tėve, tau taip pat,
 1590 Kad nenorom ir priverstas aš tai darau.
 Nelengvą karą tu, širdie, ruošies pradėt:
 Kariaut pati su savimi. Ką man daryt?
 Bijau, kad tėvas neatgytų ir neimtų bart.
 Drąsos nustoju. Ak, kokia sunki našta
 Paslėpt krūtinėj sūnų. O, naktie! O, neviltie!
 Matyti tėvo veidą trūksta man jėgų.
 Uždenk jį, Chrisofilai! I SEN. Ne, nedrįsk uždengt.

FILAR. Tą kvailą baimę iš bailios širdies išmesk.

TELE. O, kaip lengvai sulūžo mano ši strėlė.

1600 FILAR. Paimk stipresnę. TELE. Trūko lanko štai styga.
 FILAR. Nėr ko stebėtis, buvo jau visai sena.
 STORGĖ Blogi ženklai, matau, nejaudina tavęs.

- Ar nesiliausi daręs šią niekšybę tu?
 Ar nebijai užrūstint lemtį ir dievus?
 Ar kad strėlė nepersmeigtų tavęs paties?
 Ar kad netrenktų žaibas iš šviesaus dangaus?
 Kad neprasmegtum tiesiai Stikso prarajon?
 Ar tęsi? Baimė nesulaiko jau tavęs?
 Ateikit, Eumenidės²⁶, iš juodos nakties,
- 1610 Gyvatėm galvas apsijuosusios – baisu! –
 Sieringoj rankoj nešdamos ugnies deglus
 Ir sukdamos botagą – keršto įrankį.
 Tik čia vieta jums tinkamiausia būt, tik čia!
 TELE. Nesuprantu, kokia nelaimė širdį slegia man.
 Nusilpusi kairė vos gali lanką išlaikyt,
 O dešinė virpėdama nedrįsta stygos tempt,
 Ir pats aš tėvo daug labiau nei kada nors bijau.
- FILAR. Anoji burtininkė gieda giesmę baugiąją.
 Tu jos nepaisyk – burtus išsklaidys strėlė.
- 1620 STORGĖ Sustok, dar nevēlu garbingai kelią tęst.
 Piktadarybę rengiantis nekaltas bus,
 Jeigu niekšingų norų pats atsisakys.
- TELE. Dar pagalvoti šiek tiek leisti man prašau.
 FILAR. Jau viskas atlikta, strėles bandei iššaut,
 Sukliudė atsitiktinumas, jei bijai
 Nusikaltimo, kaltas jau vis vien esi,
 Tai tęsk garbingai darbą, drąsiai, nedvejok.
 Jo neatlikęs, tu prarasi valdžią ir skeptrus.
 Seniai tau priskiria visi, ko vengi tu.
- 1630 Galvok apie valstybę ir nesibijok!
 TELE. Ko dar delsiu, jei burtas mestas jau?
 Tai, kas saugu, pavirsta kartais pražūtim:

²⁶ *Eumenidės* – gr. „palankiosios“. Taip eufemistiškai buvo vadinamos keršto deivės Furijos.

Drąsiems dažniausiai viskas baigiasi gerai,
 O blogis grįžta pas bloguosius, aš manau.
 Garbingi kartais būna ir blogi darbai.
 Tad lėki, strėle, ir daryk, kas skirta tau!
 FILAR. Pačioj širdy įstrigo iššauta strėlė.
 Jei to dar maža, dantimis draskyk ir plėšk
 Lavoną tėvo. Žvėrys bijo tai daryt,
 1640 O tu tam ryžaisi, manau, vardan valdžios.
 TELE. O, koks siaubingas kelias veda mus į ją,
 Ir jau imu gailėtis to, ką padariau.
 Bet kas man lieka, kai kaltė akivaizdi.
 Juk padariau tai, kas atrodė man tiesa.
 Ir koks teisėjas gali kalnę šią atleist,
 Jei pats save smerki? Nekaltas tas yra,
 Kas jaučiasi ramus, net kai nusideda.
 Tai, ko jūs prašėte, senatoriai, įvykdyta.
 I SEN. Žiūrėkime, kaip brolis elgsis, ką darys.
 1650 TELE. Jei strėlę jis įsmeigs giliau, prarasiu aš
 Ne tiktai valdžią, bet ir dešinę, tikrai.
 STORGĖ O, teisingasis vertintojau poelgių visų!
 Kodėl gi kantriai leidi bloga taip ilgai daryt?
 Kodėl nedorėlio ranka kerštinga nebaudi?
 Kodėl dienos neuždengi tamsia naktim?
 Kodėl liepsna tava neperskrodžia dangaus?
 Kodėl begėdis žmogžudys dar gyvas vis?
 Sviesk baisų žaibą, koku gigantus kadais
 Sutriuškina. Štai, prieš tave piktadarys.
 1660 O, koks baisus smukimas giminės kilnios!
 Visiems parodei išsigimėlis esąs,
 Sūnaus nevertas vardo, apsimetėlis...
 Tu – tėvo priešas, pagalvok ką padarei!
 Eik į pasaulio kraštą, pas žiaurius skitus,

Jei žemė apskritai sutiks tave laikyt.
 Neteršk mūs karalystės, išgama bausis!
 O, kiek apgaulės slypi tavo širdyje!
 Ir kaip netikra tai, kas matosi viršuj,
 Blogas mintis slėpei po išvaizda gražia.
 1670 Štai tas, kuris visiems aplinkui skelbėsi
 Esąs sūnus širdingas tėvo, o dabar – baisu!
 Lavoną tėvo drasko, ir turbūt taip pat
 Be gailėsčio nudobtu motiną, jei ji
 Neduotu skeptro. O, dievai, ar dar ilgai
 Šią begėdystę kęsite? Težūna jis,
 Ir nors pasiektum patį žemės pakraštį,
 Nors pereitum kraštus, karščiu išdegintus,
 Arba paliktum už savęs Borėją²⁷ rūstųjį.
 Žiauriosios Tisifonės nepalšiaus ranka
 1680 Kerštinga persekiot tavęs ir ugnimi kankint.
 Ir kai prie vaišių stalo atsisėsi tu,
 Matysi, kaip nuo tėvo kraujo jos paraus.
 Ir kai saldžių klausysies muzikos garsų,
 Apuoko balsas ausyse skambės sykiu.
 Vienatvės trokši minioje, ir atvirkščiai,
 Vienatvėje ieškosi artimų žmonių,
 Ir miegas niekad neužmerks tavų akių:
 Baugins šešėlis tėvo, perverto strėle.
 Ir tai bus tau bausmė didžiausia ir sunki;
 1690 Bausis graužimas sąžinės nubaus tave.
 Viena žaizda jau žioji tėvo širdyje.
 Einu, uždrausiu, jei norės antrasis šaut.
 FILAR. Filopatri, tavasis brolis darbą deramą
 Padarė; jei esi protingas, ir karališka

²⁷ *Borėjas (Boreas)* – gr. šiaurės vėjas (lot. *Akvilonas*).

Dvasia tava, jei prigimties geros esi,
 Skubėk, jei brolio pralenktas nenori būt!
 Gali pralenkti jį ar būti jam lygus.
 Kilmingu tapti ar kitam pavydinčiu.
 Daryk kaip brolis darė, strėlę aštrią šauk
 1700 Nuspręsk, ar tarnas, ar valdovas nori būt.
 STORGĖ Nesiklausyk, jaunuoli, melo šio aiškaus,
 Atminki tėvą; vos tik skeptrą gausi tu,
 Pavirsi žmogžudžiu, krauju rankas sutepusiu.
 Geriau būk doras nei karaliūm stenkis tapt.
 Galiu tave garsiu, turtingu padaryt,
 O, kas svarbiausia, nekaltu, tad pagalvok.
 FILO. Ar dar lig šiolei tėvas bijosi manęs?
 Teduoda kardą man čionai kas nors greičiau,
 Ar galbūt šiuose rūmuos budelis yra?
 1710 Štai, aš tiesiu abi rankas, tegu jas nukerta!
 Kur tu, manasis broli, toks užgrūdintas?
 Didesnį darbą padarei, mažesnį baik!
 Mane geriau tu sunaikink, negu sužeisiu aš
 Dar kartą tėvą! Tu gali saugus valdyt,
 Tiktai palaidok tėvą; aš šitas rankas
 Švarias išsaugosiu, nors duotų man visus
 Turtus pasaulio už šį šlykštų poelgį!
 FILAR. Telegonai, neabejok, kad jau turi
 Skeptrus, nes šis nedrįs ranka strėlės paliest.
 1720 Vidun eik ir rūbus šituos bjaurius padėk.
 Vertais karaliaus sosto rengtis jau gali.
 TELE. Senatoriai, aš laukt ilgai neketinu.
 I SEN. Jei nori, eik laukan: pašauksim, kai reikės.
 TELE. Tu, Chrisofilai, lik ir, kai manęs prireiks,
 Pašauk! CHRISO. Bus padaryta, pone, kaip liepei.
 I SEN. Ar abejojam dar, kas vertas valdžią gaut?

- 2 SEN. Abu vienodai aiškūs, bet dar raginkim.
 1 SEN. Filopatri, strėles imk, laukia sostas juk.
 FILO. Norėčiau, kad audringas vėjo sūkuryš
 1730 Mane nuneštų ten, kur amžina naktis,
 Kad tik nereiktų tų žiaurių balsų klausyt.
 Tegu juoda ir neįžvelgiama tamsa
 Uždengia žemę, kad baisaus šio reginio
 Nebematyčiau. Siaubas stingdo širdį man,
 Kada žiūriu į tėvą, kito rankos sužeistą.
 Nejuo turiu sava ranka nenorinčia
 Paleisti strėlę? Užsimerkęs taikyti
 Į tėvo širdį?! Ir darkart sužeisti jį?!
 Pakilki, vėjau, ir mane nuneški ten,
 1740 Kur nei akims, nei širdžiai nieko nēr baisaus!
 Nunešk bet kur, kad tik nereiktų būti čia.
 Kokie čia žmonės, karalystė, papročiai?
 Kokie piliečiai? Kokie jų darbai? Namai?
 Argi tai žmonės, jei lavonus draskė jie
 Arba dažnai savuos namuos žudė svečius²⁸?
 Ir šėrė arklius kruvina žmonių mėsa²⁹?
 Galbūt Tiestas rengia Spartoj puotą vėl?
 O Lemno vyrai griauna santuokos ryšius³⁰?
 Gal Tėbai ir Korintas dar nesutepti³¹?

²⁸ *Arba dažnai savuos namuos žudė svečius* – iš antikinės literatūros žinoma toki įprotį turėjus mitinį Egipto karalių Busyrą (*Apollod.* 2, 5, 11).

²⁹ *Ir šėrė arklius kruvina žmonių mėsa* – pasakojama, jog taip darė bistonų (trakų genties) karalius Diomedas (*Apollod.* 2, 5, 8). Beje, jis nesietinas su Homero *Iliadoje* minimu Diomedu.

³⁰ *O Lemno vyrai griauna santuokos ryšius* – primenamas antikine tradicija paremtas pasakojimas apie tai, kad kartą Lemno salos vyrai pažeidė santuokos ištikimybę su trakų belaisvėmis, o jų žmonos tuos vyrus nužudė.

³¹ *Gal Tėbai ir Korintas dar nesutepti* – Tėbai primena Oidipo nusikaltimą, sukėlusį brožudišką Eteoklio ir Polineiko karą; Korintas suteptas Jasono žmonos Medėjos nusikaltimu (vaikų nužudymu).

- 1750 Gal trūksta žemėj dar kokios baisios kaltės?
Gal ruošia Tartaras kokias naujas bausmes?
Maldauju leisti jas išpirkt sava mirtim,
Kad nereikėtų tėvo mirusio įžeist!
Tai man baisiau, nei šimtą Tartarų iškęst!
Dar teberodot tėvo širdį prieš mane,
Kad persmeigčiau aš ją? Žiaurieji! Aš manau,
Kad jūsų širdys nusipelno to labiau,
Nes jos sumanė tuos žiaurius paliepimus!
Palikite mane, senatoriai – kitur
- 1760 Ieškokite, gal rasite pamišėlį tenai!
Argi kas nors sutiktų būt karaliumi
Pas tuos, kurie kitam tokie beširdiški?
Telegonas įsakymą įvykdė jau.
Koks jis, aš nežinau, bet toks nenoriu būt.
Esu žmogus, o Timolajus – tėvas man.
Turėkit tą, kuris mielai paliepimus
Išpildo jūsų, duokit jam valdžios skeptrus!
Žiaurusis broli ir žiauresnis dar sūnau,
Tu man – ne brolis, tėvui mūsų – ne sūnus!
- 1770 Tu – mano priešas, tėvo – budelis esi!
Ar negalėjai, tėvo nežalodamas,
Parodyt mums, kad tikras išgama esi?
Jau tikime, kad iš savos širdies seniai
Ištūmei tėvą, ir atrodė tau visad,
Kad jo gyvenimas ilgiausias iš visų.
Karaliūm troškai būti, o ne jo sūnum –
Net ne žmogum, ir tiktai tėvas kliudė tau!
Ir štai dabar, bijodamas prarast skeptrus,
Strėlių griebėsi dešine godžia ranka
- 1780 Ir kūną tėvo, dar nespėjusį atšalt,
Tu pervėrei – nebuvo duota tau suklyst.

Dabar bijai tik vieno: kad nešaučiau aš.
 Valdyk, nedorėli, valdyk ir rankoj niekšiškoj
 Skeptrus, per kraują išplėštus, laikyk tvirtai!
 Nukreips dar dievas savo strėlę į tave –
 Anksčiau arba vėliau tu būsi nubaustas.
 Manęs nesibijok – net jei prašytum tu,
 Nebūsiu tavo bendrininkas valdžioje.
 Eik, pasiimk skeptrus, už tėvo žaizdą tekusius!
 1790 Ko taip ilgai delsi, dar kas atims tau juos?!
 Karūną dėkis ir karaliaus sostan sėsk!
 O aš, netekęs visko, vargšas, tremtinys,
 Einu, apglėbsiu tėvo palaikus darsyk.
 Brangiausias tėve, kas paleido strėlę šią?
 Iš kokio mūšio kruvinas grįžti nūnai?
 Kada dvasia paliko kūną tavo, matėme.
 Tai kas jį sužeidė, kai miręs jau buvai?
 Su kuo pradėjai karą, būdamas mirties glėby?..
 Gerai, kad šito nežinai (jei iš tiesų
 1800 To nežinai), o aš savom akim mačiau
 Nedoro priešo tūžmastį nirtingąją.
 Tai jis, tai jis, Telegonas, be reikalo
 Tavuoju sūnumi laikytas, buvo priešas tau;
 Jisai atvėrė šitą žaizdą, niekšišškai
 Visų akivaizdoje pervėręs strėlę!
 Kodėl? Nes per lėtai užleidi sostą jam.
 Kam ašarų pakaks apverkti mus vertai –
 Mane ir jį, ir tavo kūną sužeistą?
 Kad čia guli ne kaip karalius – kaip vagis –
 1810 Išniekintas. Ar čia tas veidas ir karališka
 Didybė?! Čia šita širdis, kur aš dažnai
 Glaudžiaus dar vaikas?! Čia tas kaklas, ant kurio
 Pakibdavau, apvijęs rankomis tvirtai?!

Ak, nedėkinga ir beširdiška našta!
 Už tavo gera atsimoku aš blogu.
 Kodėl, kvailys, nepuoliau brolio ir iš jo
 Strėlių, tavin nutaikytų, neatėmiau?
 Kodėl savuoju kūnu aš tavęs neuždengiau,
 Kad liktų manyje strėlė įsmigusi?
 1820 Arba kad mano kraujas vietoj tavo lietuši?
 Nors pračity buvau bailys ir neprotingas aš,
 Daugiau toksai nebūsiu ir neleisiu, kad
 Tave kas nors dar kartą drįstų sužalot!
 O jei tėvynę ir namus reikės palikt,
 Visiems sakysiu, kaip tapau aš tremtiniu!
 I SEN. Ar dar sėdėsime? Eikime visi greičiau
 Ir sūnų tėvo sostan pasodinkime!
 FILO. Kur einate? Tegu nebando niekas man
 Atimti tėvo, pats aš jį palaidosiu!..
 1830 Prašau sustot vardan jo nelaimingosios vėlės!
 Nenubaustas nė vienas neprieis artyn.
 2 SEN. Netruksta mums nei ginklų, nei karalių, bet
 Mes nešam tau ne smurtą, o garbingus titulus.
 Greičiau eik ir į tėvo sostą sėsk, sūnau!
 FILO. Pamišo jie ar tyčiojasi iš manęs?
 I SEN. Ar negirdi? FILO. O ką? 2 SEN. Darsyk sakau tau, eik,
 Užimki sostą. FILO. Ar sapnuoju aš, ar ką?
 I SEN. Ne sapnas tai, o visiškai tikra tiesa.
 FILO. Kai nusibos gyventi, imsiu siekti sosto aš.
 1840 I SEN. Nurimk, nesibijok ir valdžią imk.
 FILO. Šalin sau eikit! 2 SEN. Gal reikės priverst tave?
 FILO. Ne aš paleidau strėlę nedora ranka.
 Yra juk kitas, jūsų liepimus baisius
 Įvykdęs; jį tad sostan ir sodinkite.
 I SEN. Visi tavęs vieningai prašo. FILO. Bet kodėl?

Aš jūsų neklausiau ir nedariau, ką liepėte.
 I SEN. Puikiausiai padarei. FILO. Aš tėvo neliečiau.
 I SEN. Tu tėvo širdį palietei giliau nei brolis.
 FILO. O varge, net minties tokios nebuvo man!
 1850 Kodėl begėdiškai dabar šmeiži mane?
 Prisiekiu šiuo dangum, šia saule, šia diena,
 Kad savo rankoj neturėjau aš strėlės.
 I SEN. Mes patys matėm, mums gali neišskinti.
 FILO. Ar jie girti, ar aš iš proto išėjau?
 Mane Telegonu jie laiko. Kaip baisu!
 I SEN. Neversk mūs laukti. FILO. Kam sakai? I SEN. Tau.
 FILO. O kas aš?
 I SEN. Kas tu? Filopatris. FILO. Ir tėvą aš liečiau?
 I SEN. Į gera tai išėjo tau ir mums visiems.
 Todėl daryk, kas liepta: tėvo sostan sėsk.
 1860 FILO. Ir vėl tas pats: sapnuoju aš ar pamišau?
 I SEN. Neversk mūs laukti, aš gražiai prašau tavęs.
 FILO. Nesėsiu sostan, jei tiesa, ką tu sakai.
 I SEN. Priversim. FILO. Veltui gauti jį sutikčiau aš,
 Tačiau nenoriu pirkti nusikaltimu,
 To nenusipelniau ir nedaviau dingsties.
 I SEN. Daugiau nei reikia. FILO. Aš gi jūsų neklausiau,
 Nepritariau jums ir dabar nepritariu!
 Švarias rankas turiu. I SEN. Geriau daryk, kas liepiama.
 FILO. Dorybe, Teisingume, jus prašau ateiti čia!
 1870 I SEN. Esi išaukštintas, tad tėvo sostan sėsk.
 FILO. Žiūriu, kokių likimas pokštų dar iškrės.
 I SEN. Ne laikas pokštams čia ir ne vieta.
 Rimti dalykai daromi rimtų žmonių –
 Ir skaičius jų, ir amžius pagarbos verti.
 Karalius tu, Filopatri, garbė dievams;
 Taip burtai lėmė ir tokia dievų valia.

Tu klausi, kaip tai atsitiko? Atsakau.
 Kai tavo tėvui darės vis sunkiau kvėpuot,
 Krūtinė jam dažnai kilnojos, duso jis,
 1880 Ir jau vilties jokios nebuvo jam gyvent,
 Paklaustas, ką paskirtų jis iš abiejų sūnų,
 Kuris jam rodos tinkamas karaliu būt,
 Pasakė ir parašė mums sava ranka,
 Kad būtų tas, kuris į širdį jo nešaus.
 Nešk čia, Dinarchai, raštą ir parodyk mums.
 Štai žinomas tau antspaudas ir parašas.
 Kadangi tėvo širdį palietė giliai
 Ne paleista strėlė, o tavo meilė – tai teisėtai mes
 Tau tėvo sostą duodame, nustok bijot.
 1890 Maniesiems žodžiams tuoj visi pritaro balsu.
 SENATORIAI Filopatrį mes skelbiame karaliumi! –
 FILO. Net negalvojau apie tai, senatoriai.
 Tokia baigtis visus pralenkia lūkesčius.
 Nors skausmas man neleidžia džiaugtis tinkamai
 Baigtim šia nelaukta, bet jį palengvina
 Dievų gera valia ir palankumas jūs,
 Tik rūpi man, ar būsiu vertas jų tikrai,
 Tačiau nedora sostan sėst, kol tėvas čia
 Tebeguli. Garbingai jį pirma palaidokim!
 1900 DINAR. Ateik, šaukly, ir skelbk visiems, kiek tik gali:
 Filopatris karaliumi jau išrinktas
 Ir tuoj inauguraciją jo švęsime.
 ŠAUKLYS Ateikite, ateikite, gyventojai,
 Maži ir dideli, kilmingi, paprasti!
 Klausykite manęs, gerai klausykite:
 Tik ką visų senatorių vienu balsu
 Karalius išrinktas. Kas jis? – Filopatris!
 LIAUDIS Valio Filopatriui, valio, tevaldo jis!

ŠAUKLYS Ateikite arčiau, visi klausykite:
1910 Šiandieną trečią valandą Filopatris
Karalium iškilmingai bus įšventintas.
Dabar gi palaikai karaliaus mirusio
Bus laidojami. Eikite, raudokite,
Paskui naujam karaliui ploti ruoškitės.

III CHORAS

O, kilnus jaunuoli, o, jaunystės žiede,
Kodėl taip mėgsti tai, kas atneša tau gėdą?
Kodėl taip rūpi auksas, akmenys brangieji,
Kodėl rūbus sidabro gijom siuvinėji?
Kas tau iš to, kad rūbai auksu išdabinti?
1920 Jei širdyje keroja šlykščios, žiaurios mintys?
Tas vėjais laiką leidžia, kas per dieną naktį
Vien tik savuoju kūnu rūpintis įpratęs.
O kas vidinį grožį savyje sukūrė,
Tas išorės grožybių pernelyg nežiūri.
Nes tas gražumas, kurs papuošia viršų,
Greit pasibaigia, greitai pasimiršta.
Tiktai dorybė žmogų iš tiesų dabina,
Ji – grožio ir kilnios širdies šaltinis.
Dorybei nė menkiausios puošmenos nereikia,
1930 Jinai savaimė traukia, žavi ir paveikia.
Kur gaut dorybę? Kaip ją įsigyti?
Ją galim paveldėti ir išsiugdyti.
Juk kas nuo pat vaikystės stengias būti geras,
Tasai geru iš tikro veikiai pasidaro.
Jis gauna turtą tokį, kokio šiam pasauly
Nieks neatims – pavojai, gaisras ar apgaulė.
Net ir mirtis negali žmogui jo atimti,
Su savimi į kapą leista jį paimti.

Štai ta graži dorybė – giminę išgarsint,
1940 Išmintimi, ne turtais sau pelnyti garbę,
Net laimėj neprarasti nuovokos ir proto.
Vilionėms, ydoms ir aistroms nepasiduoti.
Štai tavo auksas, rūbai, brangenybės.
Juk visas tavo turtas – tai dorybės:
Moksle – sumanumas, iškalboje – grožis,
Teisingumas – valdant, išmintis – paguodžiant,
Pamaldumas, protas, pagarba, kuklumas,
Sąžinė, garbė ir prakilnus orumas.
Visa tai turėti te kiekvienas stengias.
1950 Tegu dorybių siekia, nedorybių – vengia.

IV VEIKSMAS

TELEGONAS. DINARCHAS. EUTICHAS. NEOFORAS

TELE. Čia reikia būti, kol senatoriai pašauks
Ir tėvo sostą paprašys mane užimt.
Eik, Chrisofilai, gal jau šaukia, pažiūrėk!
Palauk, beproti, kur tu bėgi, kas yra?
Kodėl taip vengi į akis man pažiūrėt?
EUTI. Iš džiaugsmo galbūt nebevaldo jis savęs.
Manau, kad viskas vyksta taip, kaip nori tu.
TELE. Matau, Dinarchas eina čia iš kurijos.
Matyt, praneš jis lauktą žinių pagaliau.
1960 DINAR. Telegonai, tvirtai sutik nelaimės tu!
TELE. Kokias nelaimės tu gali dabar pranešt?
DINAR. Nelaimės – tau. TELE. Gal tėvas atsigavo vėl?
DINAR. Gerai tai būtų; aš gi bloga tau skelbiu.
TELE. Už šitą žinių blogesnės nebūtų man.

- DINAR. Gal jos norėsi, kai išgirsi žinią šią.
 TELE. Kas atsitiko? DINAR. Aš bijau net pasakyt.
 TELE. Gal brolis strėlę įsmeigė arčiau širdies
 Negyvo tėvo. DINAR. Ne, nešovė jis visai.
 TELE. Tai kas yra? DINAR. Ak, kaip sunku man! TELE.
 Nebedelsk,
- 1970 Mana širdis pajėgs pakelti sunkumus.
 Greičiau sakyk, nes daug sunkesnė nežinia!
 DINAR. O, vargšas tu, skeptrus ir sostą pražudei!
 TELE. Negali jie pražūt pirma, nei žūsiu aš.
 Nežuvo juk senatas, miestas, kurija.
 DINAR. Šitie sveiki, pražuvo tiktai skeptrai tau.
 TELE. Šituos susigražinsiu aš be vargo tuoj.
 Tu eik šalin, nėra kada tuščiai juokaut.
 Geriau sakyk, kas dedas kurijoje dabar!
 DINAR. Jau pasakiau, ar nori tai darsyk išgirst?
- 1980 TELE. Juokinga tai, ką pasakei, nenoriu aš
 Nei to girdėt, nei tau sakyt nėra prasmės.
 DINAR. Deja, tik tai galiu tau šimtąkart kartot.
 TELE. Norėčiau aš ką nors geresnio sužinot.
 DINAR. Gali norėt, bet aš pranešti negaliu.
 TELE. Štai, Neoforas. Jis gal nenorės juokaut.
 Sakyk, kas naujo, Neoforai, gero kas?
 NEOF. Norėčiau iš dievų ką nors geresnio gaut.
 TELE. Ne ko tu nori, bet kas kurijoje – pranešk.
 NEOF. Ar tu dar nežinai? TELE. Ne, nežinau, sakyk.
- 1990 NEOF. Žiaurios lemties prašaisi; priešams ji taviems
 Labiau pritiktų. TELE. Netuščiažodžiauk, sakyk!
 NEOF. Geriau norėk nesužinoti, ką dabar skubi išgirst!
 TELE. Nesibijok, širdis manoji blogį sugebės įveikt.
 NEOF. Kokiū mane tu pranašu darai, lemtie?
 TELE. Delsimas blogį didina, greičiau kalbėk.

- NEOF. Kitam karaliui skeptrai jau atiduoti!
- TELE. Tu nejuokauk. NEOF. Aš kuo rimčiausiai tau sakau.
Šis įvykis neleidžia išgalvot juokų.
Jei daugel metų tu tikėjai manimi,
- 2000 Tai nė dabar neabejok! Dinarchas štai,
Kuris geriausiai gali viską tau pranešt.
TELE. Dinarchai, jei tavoį širdy bent kiek yra
Senos draugystės, jeigu dar atsimeni,
Kiek kartų man pagalbą siūlei, jei prireiks,
Sakyk, ar iš tiesų skeptrus kažkas man išplėšė?
DINAR. Tiesa, tikėk ištikimybe maniške,
Kurią įrodžiau tau darbais garbingais aš.
TELE. Kas buvo toks drąsus, o gal pamišėlis,
Kuris išdrįso būti mano varžovu
- 2010 Ir liesti tai, ką aš norėjau gaut?
DINAR. Juk moki tu, kas atimta, susigrąžint!
TELE. Ne tik iš rankų, iš širdies išplėšiu pats,
Tiktai greičiau man pasakyki, kas jisai.
DINAR. Tai tas, kuriam tu griežtas negalėsi būt.
TELE. Reikės galėti, nežadu ilgai aš delst.
DINAR. Tu nieko jam nepadarysi, nes pakenksi sau:
Abu jus prigimtis sujungė ryšiais artimais.
TELE. Tai ar ne brolis paėmė valdžios skeptrus?
DINAR. Tikrai jisai, Filopatris. TELE. O vargas man!
- 2020 Ką aš darau? Sapnuoju ar tikrai girdžiu?
Kur aš? Kas aš? To nežinau! Tiktai jaučiu,
Kad pražuvau. Bijojau to nuo pat pradžių,
Kai tik panorau tėvo sostą aš užimt.
Tada jau nujautė širdis, kada jisai
Balsu ir veidu apsimesdamas kilniu,
Man matant, strėlę atsisakė net paliest,
Tačiau vos nuėjau, klasta atsiskleidė.

Ak, kaip vėlai, sunkioj nelaimėj mokausi.
 Kodėl dievai neleido gimti man vienam
 2030 Ir tapt karaliumi? Kaip bloga brolių man turėt!
 Kodėl likimas man toksai nepalankus?
 Nemielas man gyvenimas, dienos šviesa,
 Ano gyvybė tapo man mirtim pačiam.
 Kodėl, beprotis, negalėjau aš lemties
 Pakeist ir vienas sosto įpėdiniu likt?
 Kvailys, anam gyvenant, ketinau saugus valdyt.
 Dora apsimestinė, liūdnas veidas, ašaros,
 Išstūmė baimę iš manos širdies, įtikino.
 O, broli apgaulingas, nė vienos dienos
 2040 Tu nevaldysi, aš atskleisiu tuoj tavas
 Klastas; tegu pasaulis visas pamatys,
 Jog ne tiktai Mikėnai, ne tik Tėbų grindinys
 Krauju aplaistytas, bet kraujas mudviejų
 Pralietas bus! Aš žūsiu su tavim, jei reiks!
 DINAR. Kam grasini tu? TELE. Klastai. DINAR. Bet jokios
 klastos
 Filopatris nesigriebė šitoj byloj.
 TELE. Jeigu viešai jis atsisakė strėlę šaut,
 O paslapčiom iššovė – ar tai ne klasta?
 DINAR. Nešovė jis strėlės, aš jau sakiau pirma.
 2050 TELE. Tai kaipgi valdžią gavo? DINAR. Kaip tik dėl to.
 Nes kai senatoriai pamatė, kad nieku būdu
 Jo neprivers į tėvą šauti, kad jisai
 Tik rauda, tėvą apkabinęs, ir geriau
 Sutinka mirti nei išpildyt liepimus,
 Staiga vienu balsu pradėjo jie sakyt:
 „Filopatris karalius tebūnie!“ – Ir jį
 Pakėlė gulintį nuo žemės ir bendrai
 Kartojo vis vienu balsu: „Karalius tu!

Filopatri, karalius mūsų tu esi!
 2060 Gyvenk, valdyk daug metų ir laimingas būk!“
 Atsisakyt jis bandė, priešinos rimtai,
 Bet pagaliau sutiko, įkalbėtas jų.
 Šauklys ką tik šią žinią pranešė visiems,
 Ir liaudis plojo, savo džiaugsmą reikšdama.
 TELE. Ak, išdavikai, išdavikai! Šen, tarnai,
 Ginklus paimkit, bėkit čion visi greičiau.
 Ginkluotą būrį manąjį atveskite!
 DINAR. Širdies įpykintos staigias aistras valdyk!
 TELE. Pražuvome, tiesos pasauly nebėra,
 2070 Švenčiausios sutartys pažeidžiamos lengvai,
 Nėra tikėjimo, saugumo, vien klasta aplink!
 DINAR. Sustok trumpam ir vieną reikalą suprask.
 TELE. Jau supratau, dabar ginklu jau reikia spręst!
 DINAR. Karo lemtis visad neaiški, neskubėk,
 Ir į pavojų paskubom savęs nestumk.
 TELE. Kovot su Tartaru galėčiau už tokias skriaudas.
 DINAR. Pirmiau jų kaltininką sužinok, tada kovok!
 TELE. Gal tu mane pamišėliu tikru laikai?
 Jie liepė peršauti mums tėvą strėlėmis,
 2080 Žadėdami tam sostą, kas arčiau širdies
 Pataikys. Ir kai aš į pačią širdį įsmeigiau,
 Anas vilties netekęs pasivytt mane,
 Raudojo apsimetęs mylinčiu sūnum.
 Ir būtent jam – nenusipelnusiam – skeptrus
 Atidavė, kaip tu sakei. Ar čia nėra
 Klastos, apgaulės, priešiško pagaliau?
 Jeigu reikėjo verkti, tai kodėl viešai
 Nereikalavo to? Tie apsimetėliai
 Vienam pakenkt norėjo, o kitam padėt!
 2090 Nes jei anas pataikęs būtų taip, kaip reik,

- Jie mano šūvio būt nepaisę, aš žinau,
 Ir ašaros graudžiausios nepadėtų man.
 Tai kas galėtų neatkeršyti už tai?
 Kol būsiu gyvas, neatleisiu tos skriaudos!
- DINAR. Sunku per daug sujaudintą ir pykstantį
 Palenkti žmogų. TELE. Nes per daug sunki skriauda!
- DINAR. Bet paklausyk. Nenoriu aš uždrausti tau
 Už skriaudą keršyt. Noriu tik parodyti
 Iš kur ji kilo, kam turi tu keršyti.
- 2100 TELE. Manai, kad nežinau, kas nusikalto man?
 DINAR. Na, kas? TELE. Kuris man duotą žodį pažeidė.
 DINAR. Pažeisti žodį gali tas, kas davė pažadą.
 TELE. Senatoriai man davė apgaulingus pažadus.
 DINAR. Ne jie. TELE. Tai kas? DINAR. Kuo skūstis negalėsi tu!
 TELE. Nubaust galėsiu. DINAR. Jau yra jis nubaustas.
 Tai padarei paleisdamas į širdį strėlę jam.
 TELE. Nejaugi tėvas sugalvojo visa tai?
 DINAR. Taip, jis. TELE. Iš kur žinai? DINAR. Mačiau raštus,
 Paties jo parašytus, antspaudu sutvirtintus.
- 2110 Iš jų senatas būdą šį ir paėmė.
 TELE. Kodėl, žiaurusis tėve, taip manęs neapkentei,
 Kad leidai man šį baisų darbą padaryt?
 Kodėl buvai nusprendęs pražudyt mane
 Ir man nežinant klastą šitokią ruošei?
 Ar negalėjai pražudyt manęs kitaip?
 Jei atvirai paskyręs būtum sostą tam,
 Kuris labiau patiko, prisiekiu dievais,
 Nebūčiau kliudęs ir ramiau pakėlęs tai,
 Negu dabar apgaulę aš turiu pakelt.
- 2120 DINAR. Baik šmeižti savo tėvą gerąjį, nutilk!
 Ne jis valdžios skeptrus tau atėmė klasta.
 Kalta tavoji perdėta aistra valdyt.

- Mylėjo tėvas jus abu vienodai ir
Nerodė neapykantos kuriam vienam.
Tikėjosi jis valdžią jums abiem palikt,
Tačiau matydamas, kad tai jam nepavyks,
Senatorių paklaustas, kas iš judviejų
Valdyti tinkamesnis, nepasiūlė nieko pats,
Iš jūsų būdo liepdamas nuspręst:
- 2130 Kurio jis teisingesnis ir doresnis bus
Ir pagarbą didesnę tėvui kas parodys,
Tas skeptrą tegu gauna, o kuris išdrįs
Vardan valdžios į tėvą savo šaut,
Tas žmogžudys – tegu valdžios negaus.
To nežinojai tu ir tavo brolis – jūs abu;
Bet jis, švelnaus ir gero būdo būdamas,
Aukščiau už valdžią tėvo meilę vertino,
O tu, pagautas valdymo aistros baisios,
Ištūmei tėvą tuoj iš savo nejautrios širdies
- 2140 Ir valdžią pražudei, kurios tikėjaisi.
TELE. Dabar tikrai jau pražuvau, ak, vargas man!
Ei, jūs, šalin, nenoriu nieko aš matyt –
Sunki nelaimė stovi mano akyse.
Į šalį eikit, o jei ne, priversiu kardu jus –
Įžeidus tėvą, nieko švento man nėra.
O, skausme, o, nelaime! Kaip baisu, bjauru!
Filopatris jau valdžią turi, pritariant visiems.
Telegonas neteko jos šlykščiu šūviu.
Žuvau! – Ką man daryti? Ką nuspręst skubiai?
- 2150 Ryžtinga būk, širdie, nėra kada dvejojt.
Ir vieną iš dviejų blogybių pasirink –
Ar valdžią atiduot, ar žūt narsia mirtim.
Gyventi be valdžios? Už mirtį tai blogiau! –
Numirti neatkeršijus? Didžiausia būt kaltė! –

Tylėti ir likimo našta kantriai nešt?
 Ak, ką daryt? Tu – silpnadvasis ir bailys.
 Tau matant ir gyvenant, kitas karaliaus?
 Neleisk to, kardą griebk, pakviesk karius!
 Pulk brolių, kuriją, senatą, rūmus šiuos
 2160 Griauk, versk, žudyki viską tu aplink save.
 Eik ir lavoną tėvo iš kapų iškask,
 Pasotink širdį, keršto apimtą aistros!
 Daryk! Te vieną baisų darbą kitas seks! –
 Ak, ką darau? Kodėl nelaimėn vėl veržiuos?
 Beproti, nežinai, kokia kančia tave užgrius!
 Nekaltas tėvas juk, nei brolis, nei senatoriai.
 Tą baisų įniršį pats prieš save atgręžk.
 Tavoį širdy kaltė, pražudžiusi tave.
 Į ją ginklus, piktumą, įniršį nukreipk.
 2170 Ak, negirdėta mano pražūties kaltė!
 Pats savo rankom, vargšas, pražudžiau save!
 Net ir didžiausiose nelaimėse visad
 Paguoda lieka, galimybė pasiskųst.
 O man skaudus likimas išplėšė ir tai,
 Esu lyg miręs, ir nekaltas nieks dėl to.
 Jeigu atkeršyti norėčiau, prieš save
 Pakelti ginklą reiktų ir nukreipt strėles,
 Nes aš esu visų nelaimių šių kaltė.
 Ar dar ilgai aš džiaugsiuos šia dienos šviesa?
 2180 O ne, jau visa, kas geriausia, praradau:
 Karaliaus valdžią, tėvą, brolių, pagarbą,
 Pridėk dar meilę, liks viena tik nedora
 Manoji siela! Kas man viską atėmė?
 Tarnai, strėles paleiskit į šią galvą baisiąją,
 Uolom užverskit, sunaikinkit gėdą šią!
 Kur jūs? Jei man ištikimi – aš jus valdau,

Jei priešas – iškviečiu kovon, jei ponas, įsakau –
Valstybę savo išvalykit! – Traukiatės?
Atneškit strėlę man, kuria aš tėvą peršoviau! –
2190 Kur tu, išniekintasis tėve, kur dabar esi?
Atsiųsk man bausmę, savo kaltę leisk išpirkt!
Kur tu, žiaurus teisėjau, Tartaro gilaus?
Atverk nakties tamsiosios gelmę ir mane
Tenai palaidok, nes už savo nuodėmę
Tik ten man būti – Stikso aš gyventojas!
Tai ko dar žemėje delsiu, kalčių tiek slegiamas?! –
Piktadarybė, gėda, skurdas, gailestis
Akis man bado, kur tiktai bepažvelgiu.
Net skitas, kruvinas puotas įpratęs ruošti,
2200 Arba tironas, mirčiai pasmerktus verčias
Kentėti baisiai, negalėtų neapverkt
Dalios manosios!.. Net didžiausias vargeta
Manęs gailėtusi šiose nelaimėse.
Štai aš, garsios karaliaus giminės sūnus,
Kuris lyg saulė, žemei šviesą nešanti,
Šlove savąja nušviečiau visas tautas,
Kurį senatoriai, nusenus tėvui jau,
Karalium skyrė, o jaunimas visada
Vadu savuoju rinko. Aš, kurį dažnai
2210 Kraštų toliausių ir greta mūs esančių
Karalių dukros troško vyru sau turėt,
Dabar esu tėvynę verčiamas palikt,
Namus apleisti ir ieškot kitos tautos,
Kad prisiglausčiau!.. Ta nepaprasta diena,
Kada tikėjau gaut karūną ir skeptrus,
Užimti sostą! Ta diena – mano planų
Ir nedorų siekimų buvo pabaiga!
Kas dar didesnę man nelaimę atnešė?

Sava piktadarybe pats ją parengiau,
 2220 Ir pats sava valia pasidariau vargšu!
 Kad tėvo skeptrą pražudyčiau, aš tapau
 Nedorėliu didžiausiu, Eumenidė gal
 Į mano širdį sviedė deglą degantį?
 Koks įniršis man liepė griebtis tų strėlių?
 Kodėl ugnis nebykstelėjo iš dangaus?
 Kodėl neprasivėrė žemė po manim?
 Kodėl ranka man nenusilpo dešinė?
 Paleidau strėlę (o nedorėlis!), ir ji
 Pataikė. Kaltę pats savom akim mačiau.
 2230 O, akmenine, o, per daug žiauri širdie!
 Ką tu darysi, kaip išteisinsi save?
 O, dešinioji nedora! Jokia Meotija³²,
 Joks Nilas ar Rodanas³³ vandenim savais
 Nuplauti nepajėgs tavos baisios kaltės!
 Koks skausmas slegia širdį ir kankina ją!
 Ko ištižai, ko silpnini save raudom
 Ir lieji ašaras už tėvą mirusį?
 Jau per vėlu, anksčiau reikėjo tai daryt.
 Dabar gali nelaimę savąją apverkt.
 2240 Ką, vargšas, veiksiu, kur keliausiu ištremtas?
 Kur pasislėpsiu? Gal nueiti į namus
 Ir pažiūrėti, kiek daug gero praradau,
 Kad dar labiau pavydas širdį graužtų man,
 O gal po kojų pulti broliui nuolankiai?
 Gal vykti į kaimyninius kraštus, kad ten
 Mane badytų pirštais kaip piktadarį? –
 Ir žemėse, ir jūrose žinos apie mane

³² *Meotija* (*palus Meotidos*) – dabar Azovo jūra.

³³ *Rodanas* (*Rhodanas*) – Galijos upė; dabar – Rona.

Ir mano kaltę. Reiks man slėptis miškuose:
 Kas prigimties ir žmogiškumo nuostatus
 2250 Yra pažeidęs, taip yra nubaudžiamas.
 Ir lieka man tik tai, paguoda štai tokia:
 Praradusiam tėvynę ir tėvų namus
 Skurde gyventi, liūdesy, nepritekliuj,
 Gėdoj ir atgailoj. Dabar, karaliau vargše, eik,
 Urve arba menkoj trobelėj pasislėpk!
 Tegu visi sužino, kad dievų valia
 Vertiems yra valdžia ir sostas perduoti.
 STORGĖ Taip, taip, nedoreli, pabaisa, niekše, barbare,
 Išniekintojau tėvo palaikų ir budeli,
 2260 Gavai savos piktadarybės atpildą!
 Dabar kamuoja tavo širdį išgąstis;
 Vilties netekęs, grauzies ir blaškais.
 Pažvelk į savo baisų darbą: barbaras,
 Žiaurusis skitas, siaubą keliantis visiems,
 Kaukazas nesvetingas tokio nežinojo dar!
 Valdyt reikėjo mokytis savas aistras,
 Valdžios troškimą pažabot beprotišką!
 Dabar klausykis ir daryk, kas liepta bus:
 Išėik iš mūsų krašto, blogo vardo lydimas,
 2270 Ir kaltę savo baisiąją kančia nuplauk!
 Atveskit čia jaunimo mūsų šviesulius,
 Šeimų papuošalus, tėvų senųjų viltis.
 Aš tarsi keletą jums žodžių, išklausykit juos.
 Gyvendami save temato daugelis;
 Įprask gyventi, skęsdamas dorybėse
 Ir sau širdies nejuodink nedorais darbais.
 Aš jus griežtai įspėju: tenebūna jums
 Svarbesnio nieko, kaip tėvų garbės neteršt.
 Nereikia nieko nei sakyti, nei daryt,

- 2280 Kas tėvo valią skatintų pažeisti jus.
Tebūna tėvas kiekvienam lyg dievas koks,
Kurio žodžius naudinga būtų užrašyt,
Kuris tiek iškentė sunkumų ir vargų,
Kad palikuonys jo galėtų džiaugtis vis.
Todėl ginčus ir barnius meskite šalin,
Kad ir kaip būtų, reikia jums dorai gyvent!
Sunki ir didelė kaltė visais laikais –
Nepaisyt to, ką būtinai turi atlikt!
Kai tik nustoja rūpestis ir baimė jums
- 2290 Kankinti širdį, tuoj pasklinda dangujė
Dejonės sunkios. Tuoj prarandat saiką jūs,
Per daug tarnais, drabužiais, valgiais imat rūpintis.
Taip ilgainiui tiek turtai, žemės, tiek dvarai
Našta jums virsta ir nelaimių priežastim.
Dienos per maža išsakyt visas bėdas,
Kurios kamuoja, veja miegą iš akių
Ir širdį slegia. Rūpi man, kad nė jokių
Dorybių tėvo nepaliktų užmirštų,
Sūnau, velionio tėvo laime ir viltie,
- 2300 Kuris maldavo dievą visados, kad tu
Išliktum gyvas, sveikas ir nesužeistas!
Tai kaipgi tu gali, atsidėkodamas,
Skolingas jam už visa, kuo naudojiesi,
Kaip tu drįsti, begėdi, net ir liepiamas
Grasinančiai kalbėti ir žiūrėt į jį?
Tai toks, matyt, yra šio amžiaus požymis.
Užteks. Jei tęsi, blykstelėjęs žaibas tuoj
Nutrenks tave, ir baigsi savo tu gyvenimą,
Mirties šaltųjų rankų palytėtas.
- 2310 Stačia tu galva nudardėsi pragaran
Ir amžinai (jei lemta bus) kentėsi ten.

Įsidėmėkit, ką sakiau, nes tik nuo jūs vienu
Priklauso, ar gyvensit saugiai ir ilgai,
Ar tempsite dienas vargingai ir trumpai.
Valdžios troškimas ir žiauri kieta širdis
Telegoną pražudė, nes tik toks nenaudėlis
Galėjo taip siaubingai nusikalst.
Jei jums brangi dorybė, pasilikite:
Filopatris atneš čia daug gėrybių jums.

IV CHORAS

2320 Teisybę sako jis, kad dievas juokias,
Matydamas, kaip žmonės nenučiuokia,
Jog pažadai jų, triūsas, gražios viltys –
Tai birios smiltys.

Kai tikisi jie ko nors, ieško, laukia,
Tik rūpesčių daugiau sau užsitraukia.
O kai nelaukta jie ką nors praranda –
Nepasigenda.

Kada įsikala į galvą kokią mintį,
Tačiau nesugeba, ko nori, pasiimti,
2330 Tada jie pyksta, gailisi, kamuojas,
Verkia, dejuoja.

Taip kartais liūtas, kada grobį renkas,
Pats netikėtai į spąstus patenka,
Tada jis blaškos, siunta ir riaumoja –
Dangų kilnoja.

Tik kvailas kartais taip norėti gali,
Pakeisti tai, kas ne jo yra valioj.

Geriau iš karto šitaip sau kalbėtų
Ir nekentėtų.

2340 Žmogus protingas džiaugias tuo, ką turi,
Į svetimas gėrybes jis nežiūri.
O jei nelaimės kokios jį ištinka –
Drąsiai sutinka.

Tad stenkis kuo mažiau kaskart norėti,
Jeigu ramybę nori amžinai turėti.
Kai giedra – lauk audros tuoj pat su baime,
Laimėj – nelaimės.

Nes kuo aukščiau pakilsi, tuo skaudžiau teks kristi,
Jei laimė imtų ir tave paliktų.
2350 O jei ant žemės netyčiom pargriūsi,
Sveikas tuoj būsi.

V VEIKSMAS

ŠAUKLYS. PIRMAS SENATORIUS. FILOPATRIS.
DINARCHAS. LIAUDIS

ŠAUKL. Nutilkit ir manęs klausykit atidžiai!
Filopatris tuojau karaliaus sostan sės.
Ateikit reginio džiugaus visi žiūrėt!
I SEN. Po to, kai suteikė dievai tau atpildą,
Tavos dorybės vertą – tėvo garbę tęst,
(Kas tau ir mums, ir liaudžiai tik į naudą bus),
Netrukus bus valdžios ženklai tau įteikti.
FILO. Jei to teisybė reikalauja, aš klausau.

2360 I SEN. Štai ši trabėja³⁴ tegu puoš tavus pečius!
Kaip gaubia ji tave ir puošia, taip savus
Turėsi tu globot ir saugot piliečius!
Štai kardas, kad narsia ranka paėmęs jį
Doruosius gintum, o blogus nubaustumei,
Kad priešus vytum nuo valstybės kuo toliau!
Štai karūna, galvos žavus papuošalas!
Taip, kaip galva virš kūno, taip karalius virš žmonių.
Paimk šią rykštę, kad atmintum visada,
Jog privalai teisybę ginti ir bylas
2370 Spręst išmintingai, jei reikės teisėju būt!
Dabar į sostą sėsk karaliaus, ir nuo šiol
Visais turėsi rūpintis, visus matyt,
Todėl ir sostas stovi už visus aukščiau!
DINAR. Šaukly, tegu visi palinki jam sėkmės!
ŠAUKL. Filopatriui „valio!“ visi sušukime!
LIAUDIS Filopatriui „valio!“ Tegu ilgai valdys!

V CHORAS

Muškite būgnus triukšmingai,
Trimituokite džiaugsmingai,
Štai karaliaus soste sėdi
2380 Jo sūnus – jaunimo žiedas.

Štai karalius, kurs – teisybė –
Vien tik per savas dorybes
Sosto įpėdiniu tapo –
Tegyvuoja šimtą metų!

³⁴ *Trabėja (trabea)* – šventinis rūbas (baltas apsiaustas su purpuriniais apvais), kurį iškilmių metu vilkėdavo romėnų karaliai, konsulai ir žyniai.

Štai kaip pridera valdyti,
Dievui kas nori patikti.
Iš tiesų tik tas karalius,
Ką valdžion dorybės kelia.

2390 Tad džiaugsmingai triumfuokit,
Dainą linksmą padainuokit,
Tarsi tėvas būtų gyvas,
Nors valdys sūnus jaunovas.

Kas moka save valdyti,
Gali kitiems įsakyti,
Tu elgeisi dorybingai –
Karaliauki mums laimingai.

2400 Už sidabrą ir už auksą
Dorą žmogų rast sunkiausia,
Kurs gerais darbais iškiltų,
Neapgautų, neapviltų.

Vėl visi kartu skanduokit,
Linksmą dainą pakartokit,
Doro tėvo sūnus doras
Bus valstybės jūs valdovas.

Karaliauki mums laimingai,
Kraštą ginki išsvermingai,
Bausk blogus, mylėk geruosius
Ir sutramdyk įžūliuosius!

2410 Jūs, senatoriai garbingi,
Riteriai, visi vieningai

Sveikinkit karalių naują,
Jam ištikimai tarnaukit!

FILO. Tegu dievai išklauso tuos linkėjimus!
O aš tikiuosi neapgauti jūs vilčių.
Žadu būt vertas tų garbingų pareigų,
Dėkingas jums ir jūsų paslaugas menąs,
Ir niekas pareigingumu man neprilygs.
Tebūna tai visiems viešai jums žinoma,
Kadangi rankoj jau laikau valdžios skeptrus.
2420 Valdyti lemta buvo man dievų valia,
Todėl pirmiausia noriu ir nusprendžiu aš,
Įstatymu įteisindamas valią šią,
Kad mūs krašte dorybę garbintų visi,
Kad jai statytų šventyklas iš marmuro,
Kad aukurus barstytų gausiai smilkalais,
Jaunimas jai giedotų himnus šventiškus,
Kad apie ją kalbėtų auklė kūdikiui,
Kad tėvas mirdamas ją perduotų vaikams.
2430 Jei taip ją garbinsim, jinau savu ruožtu
Mus gins ir saugos nuo pavojų visada.
Dabar, jei reikia dar ką nors daryt, sakyk.
I SEN. Šita diena vien tik džiaugsmams skirta,
Ateinanti atneš jau rūpesčius ir reikalus.

APDOVANOJIMAI

I SEN. Dar vieną reikalą galėtume išspręst.
FILO. O kokį? I SEN. Na, geriausiai jaunuoliai krašto mūs,
Kurie ilgai garbingų mokslų mokėsi
Ir stropumu, ir darbštumu visus pranokdami,
Šiandien, kaip liepia paprotys, turėtų būt
Viešai apdovanoti ir paskatinti,

2440 Ir taip, kaip dera, į aukštesnę klasę perkelti.
Ar tu norėsi būt žiūrovas? FILO. Noriu būt
Teisėjas ir dalyvis! Tegu atneša
Knygas čia, auksu spindinčias: mes dovanosim jas!
O tu paliepk ateiti tiems, kas vertas jų!
I SEN. Šauklys jau kviečia juos čionai eilės tvarka.
ŠAUKL. Telydi jus sėkmė ir laimė visada!
FILO. (Kreipdamasis į apdovanojamuosius):

RETORIKOS KLASĖ

1. Esi pirmasis – kas gražesnio gali būt?
2. Esi stiprus kalba – prijunki protą dar!
3. Esi poetas geras – tad oratorius taip pat!
- 2450 4. Šis nuovargis yra laimingas – neša šlovę jis!
5. Nors ši kalba tau svetima, bet papročiai savi!
6. Garbė – stropumo palydovė, pastangų!
7. Tu – paskutinis pagal klasę, bet pirmas tarp pirmų!

POETIKOS KLASĖ

1. Kuklumas, žinios – tai jaunuolio puošmena.
2. Šiuos įpročius gražius tu nusinešk retorikon.
3. Tas dieviškas poetas, kas yra skaistus.
4. Tai jums ne atlygis už darbą – paskata greičiau.
5. Visų pirma save ir dievą privalu pažinti.

AUKŠTESNIOJI SINTAKSĖS KLASĖ

Žodžius jau moki sudaryt, išmok gyvent.
2460 Šios dovanos – tai Mūzų pakvietimas tau.
Varžovų daug turėjai, bet visus tu pralenkei.
Tik Dievas ir dar darbas viską atneša žmonėms.
Gražu, kas šventa, priešinti begėdiškam.

ŽEMESNIOJI SINTAKSĖS KLASĖ

Atrodai mažas, bet tave vadina dideliu.
Tebūna antras, kas negali pirmas būt.
Drąsus būk, stenkis, daug tikrai pasieksi dar.

Ši dovana tave naujiems darbams teskatina.
Pažink, kas dieviška – tuomet pažinsi viską.
Kaip darbas seka darbą, šlovę taip – šlovė.
2470 Garbingų siekt dalykų niekada nėra vėlu.

ŽEMIAUSIOJI GRAMATIKOS KLASĖ INFIMA

Tave du pralenkė, bet tu – taip pat kelis.
Nemažos dovanos, kurias karalius duoda tau.
Žinai krikščionių mokslą, tai svarbiausia čia.
Geram slypėti tamsoje nepridera.
Pradėk nuo mažo – darbas tau atneš daugiau.
Gera pradžia nulems ir gerą pabaigą.
Išauga iš mažų dalykai dideli.
Esi nūn paskutinis – stenkis pirmas tapt.

Kreipiasi į visus

2480 Karalius teikia dovanas už pastangas.
Svarbu laimėti, kad ir kur laimėsi tu.
Trečia vieta taip pat svarbi, jei gausi ją.
Tais buvo lemta, jei sulaukė kas šlovės.
Poetams leista žaist, bet ne įžleist kitus.

Parašyta ir vaidinta Vilniuje 1596 metais.
Pastatyta Poznanėje 1600 metais.

Versta iš: Gregorii Cnapii tragoediae: Philopater. Faelicitas. Eutropius,
apparatu critico, praefatione annotationibusque instruxit
Lidia Winniczuk, Wratislaviae [et al.]: Zakład Narodowy
im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1965.

Iš lotynų ir lenkų k. vertė Eugenija Ulčinaite